

TÜRKİYE'DE YENİDEN EVLİLİK VE ÜVEY AİLE DİNAMİKLERİ: TEORİK VE KÜLTÜREL BİR DEĞERLENDİRME

Remarriage and Stepfamily Dynamics in Turkey:
A Theoretical and Cultural Assessment

Şenol GÜNECİ
Aile Danışmanı - Sosyolog
bilgi@senolguneci.com.tr
ORCID: 0000-0003-0837-6419

Makale Bilgisi / Article Information

EA.11.001.024

- Makale Türü (Article Type): Derleme Makalesi (Review Article)
- Değerlendirme (Peer-Review): Bu çalışma editöryal değerlendirme sürecinden geçirilmiş olup hakem değerlendirmesine tabi tutulmamıştır.
(This manuscript underwent editorial review and was not subject to external peer review.)
- Etik Beyan (Ethical Statement): Yazar(lar), bu çalışmanın hazırlanması ve yayıma sunulması sürecinde bilimsel araştırma ve yayın etiği ilkelerine uyduklarını, çalışmada yararlanılan tüm kaynaklara metin içinde ve kaynakçada uygun biçimde atıf yaptıklarını beyan eder(ler).
(The author(s) declare that the principles of scientific research and publication ethics were followed throughout the preparation and submission of this study, and that all sources used have been appropriately cited in the text and the references.)

ÖZET

Bu çalışma, yeniden evlilik ve üvey aile dinamiklerini Türkiye ve Türk kültürü bağlamında incelemeyi amaçlamaktadır. Boşanma ve eş kaybı sonrası kurulan yeniden evlilikler, bireyler ve çocuklar için hem yeni fırsatlar hem de özgün zorluklar barındırmaktadır. Üvey aile yapıları; çoklu ebeveyn rolleri, geçmiş ilişki deneyimleri ve devam eden eski eş ilişkileri nedeniyle geleneksel aile modellerinden farklılaşmaktadır. Bu durum, aile içi iletişim, ebeveynlik pratikleri, rol dağılımları ve duygusal bağlar üzerinde belirleyici olmaktadır.

Makalede, yeniden evlilik sürecinin psikososyal temelleri aile sistemleri ve bağlanma kuramı çerçevesinde ele alınmakta; üvey aile kavramının tarihsel ve kültürel arka planı tartışılmaktadır. Ayrıca Türkiye’de yeniden evliliklerin artan görünürlüğü, toplumsal yargılar ve damgalama süreçleriyle birlikte değerlendirilmektedir. Çalışma, üvey ailelerin karşılaştıkları güçlüklerin yanı sıra, doğru destek mekanizmaları ve sağlıklı iletişimle işlevsel ve doyum verici aile sistemlerine dönüşebileceğini vurgulamakta, ayrıca üvey ailelere yönelik önyargıların aşılmasına ve aile danışmanlığı alanında daha bütüncül yaklaşımlar geliştirilmesine katkı sunmayı hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: Yeniden Evlilik, Üvey Aile, Yeniden Yapılanan Aile, Aile Dinamikleri, Türk Kültürü

ABSTRACT

This study aims to examine remarriage and stepfamily dynamics within the context of Turkey and Turkish culture. Remarriages established after divorce or the loss of a spouse present both new opportunities and unique challenges for adults and children. Stepfamilies differ from traditional family structures due to the presence of multiple parental roles, prior relationship histories, and ongoing interactions with former spouses. These factors significantly influence family communication patterns, parenting practices, role distribution, and emotional bonds.

The article discusses the psychosocial foundations of remarriage through the perspectives of family systems theory and attachment theory, while also addressing the historical and cultural background of the stepfamily concept. Additionally, the increasing visibility of remarriage in Turkey is evaluated alongside social judgments and stigmatization processes. The study emphasizes that, despite the challenges they face, stepfamilies can develop functional and satisfying family systems through effective communication, realistic expectations, and appropriate professional support. Ultimately, this article seeks to contribute to overcoming societal prejudices toward stepfamilies and to fostering more comprehensive approaches in the field of family counseling.

Keywords: Remarriage, Stepfamily, Reconstituted Family, Family Dynamics, Turkish Culture

GİRİŞ

Aile kurumu, toplumsal yapının en temel ve en dinamik unsurlarından biri olarak tarihsel süreç içerisinde önemli dönüşümler yaşamıştır. Sanayileşme, kentleşme, kadınların eğitim ve iş gücüne katılımındaki artış, hukuki düzenlemeler ve bireyselleşme eğilimleri, evlilik ve aile yapılarının çeşitlenmesine yol açmıştır. Bu dönüşüm sürecinin en görünür sonuçlarından biri, boşanma oranlarındaki artış ve buna bağlı olarak yeniden evliliklerin yaygınlaşmasıdır. Yeniden evlilikler, beraberinde “üvey aile” ya da literatürde daha nötr bir ifadeyle “yeniden yapılanan aile” olarak adlandırılan yeni aile biçimlerini ortaya çıkarmaktadır.

Yeniden evlilik ve üvey aile yapıları, yalnızca bireysel tercihlerin değil, aynı zamanda toplumsal, kültürel ve psikososyal süreçlerin bir ürünü olarak değerlendirilmelidir. Bu aile biçimleri, geleneksel çekirdek aile modelinden farklı olarak, birden fazla ebeveyn figürünü, geçmiş evliliklerden gelen çocukları ve önceki aile sistemleriyle devam eden ilişkileri bünyesinde barındırmaktadır. Bu durum, aile içi rollerin, sınırların, ebeveynlik pratiklerinin ve duygusal bağların daha karmaşık bir yapıya bürünmesine neden olmaktadır.

Türkiye bağlamında üvey aileler, uzun süre sınırlı akademik ilgi görmüş; toplumsal algılar ise çoğunlukla masallar, atasözleri ve gündelik dildeki olumsuz temsiller üzerinden şekillenmiştir. “Üvey” kavramının taşıdığı olumsuz çağrışımlar, bu aile yapılarının toplumsal kabulünü zorlaştırmış ve bireylerin yaşadıkları sorunların görünmez kalmasına yol açmıştır. Oysa son yıllarda artan boşanma ve yeniden evlenme oranları, üvey aileleri Türkiye’de göz ardı edilemeyecek bir sosyal gerçeklik haline getirmiştir.

Bu çalışma, yeniden evlilik ve üvey aile dinamiklerini Türkiye ve Türk kültürü bağlamında ele almayı amaçlamaktadır. Makalede, yeniden evlilik sürecinin psikososyal temelleri, üvey aile kavramının tarihsel ve kültürel gelişimi, yeniden evliliklerin nedenleri, ebeveynlik rolleri, toplumsal yargılar ve bu yapıların bireyler üzerindeki psikolojik etkileri bütüncül bir bakış açısıyla incelenmektedir. Çalışmanın temel amacı, üvey ailelerin yalnızca sorunlar üzerinden değil, aynı zamanda uyum, dayanıklılık ve yeniden yapılanma potansiyelleri üzerinden değerlendirilmesine katkı sunmaktır.

1. Yeniden Evlilik Sürecinin Psikososyal Temelleri

Yeniden evlilik, bireylerin önceki evliliklerinin sonlanması ardından psikososyal açıdan yeni bir başlangıç arayışı olarak değerlendirilebilir. Boşanma veya dul kalma sonrasında kişiler genellikle derin bir kayıp, yalnızlık ve belirsizlik duygusuyla karşılaşır. Yapılan araştırmalar, evliliğin sonlanmasıyla yaşanan dönemde birçok bireyin “tek başına kalmama, yeniden bir eş ile hayatı paylaşma” isteği duyabildiğini göstermektedir. Evlilik kurumunun sona ermesi, ister istemez geçici veya kalıcı psikolojik güçlükler ortaya çıkarır; kişi geçmiş düzenine özlem duyabilir, geleceğe dair endişeler geliştirebilir. Bu bağlamda yeniden evlenme kararı, bazen yalnızlık, ekonomik ve duygusal destek ihtiyacı gibi etkenlerle şekillenir. Özellikle önceki evliliklerinde uzun yıllar evli kalmış bireyler, boşanma veya eş kaybı sonrası hayatlarında oluşan boşluğu yeniden evlilik aracılığıyla doldurmaya çalışabilirler.

Yeni bir evlilik, bireylere bir “ikinci şans” duygusu da verebilir. Birçok kişi ilk evliliğindeki hatalardan ders alarak, bu kez daha sağlıklı bir ilişki kurmayı ümit eder. Nitekim araştırmalar, yeniden evlenen bireylerin bu süreçten psikososyal açıdan hem olumlu hem olumsuz etkilenebileceğini ve etkilerin

cinsiyete göre değişebildiğini ortaya koymuştur (Aktaş, 2019). Yeniden evlilik, bir yandan kişinin yaşamına yeni bir sosyal destek ve sevgi kaynağı ekleyerek psikolojik iyilik halini artırabilir; örneğin boşanma sonrası hissedilen depresyon veya stres, tatmin edici bir yeni ilişkiyle azalabilir. Diğer yandan, yeni bir evlilik önceden çözülmemiş duygusal sorunları da tetikleyebilir. Uzmanlar, önceki evliliğin izlerini taşıyan bireylerin bu izleri tamamen silemeden evliliğe adım attıklarında, bu durumun yeni ilişkide de sorunlara yol açabildiğini belirtmektedir. Örneğin, geçmişte aldatılmış veya terk edilmiş bir birey, yeni eşine güvenmekte zorlanabilir; ya da önceki evliliğinde iletişim sorunları yaşayan biri, benzer kalıpları yeni evliliğine de taşıyabilir. Kısaca, yeniden evlilik bir yandan iyileştirici bir “yeni başlangıç” işlevi görürken, diğer yandan kendi içinde özgün stresörler barındırır.

Motivasyonlar çeşitlidir: Kimileri için yeniden evlilik, çocukları için bir anne veya baba figürü sağlama isteğinden doğar; kimileri için ise ileri yaşlarda yalnız kalmama ve duygusal yakınlık ihtiyacının bir sonucudur (Çobanoğlu & Tek, 2021). Kimi bireyler boşanma acısını takiben bir “kurtuluş” olarak görerek hızla evlenmek isterken, bazıları da uzun süre tereddüt eder. Bu noktada *bağlanma kuramı* bize önemli ipuçları sunar: Erken dönemde ebeveyn ayrılığı yaşamış veya boşanma travması geçirmiş bireylerin güvensiz (kaygılı ya da kaçınan) bağlanma stilleri geliştirme olasılığı artar (Güngör, 2007). Bu durum, yeniden evlilik sürecinde yeni eşe bağlanmayı ve güven geliştirmeyi zorlaştırabilir. Örneğin, çocuklukta anne-babasının boşanmasına tanık olan bir kişi, eşine karşı sürekli terk edilme korkusu hissedebilir veya duygusal yakınlıktan kaçınabilir. Benzer şekilde, çocuklar açısından bakıldığında, ebeveynlerinin ayrılığı ve ardından üvey bir ebeveynin hayatlarına girmesi güven duygusunu sarsabilir. Uzmanlar, çocuklukta “*ait olamama*” hissiyle büyüyen bireylerin yetişkinlikte farklı duygusal ve zihinsel zorluklarla karşılaşabildiğini vurgulamaktadır (Karaman, 2020). Dolayısıyla yeniden evlilik sürecinin psikososyal temellerini anlamak için, hem bireysel düzeydeki ihtiyaç ve korkuları hem de geçmiş deneyimlerin duygusal mirasını dikkate almak gerekir.

Özetle, yeniden evlilik kararı bir yanda umudu, sevgiyi ve yeni bir aile kurma arzusunu barındırırken diğer yanda geçmişin gölgelerini içinde taşır. Bu süreçte başarılı bir uyum ve mutluluk için, bireylerin kendi duygusal durumlarının farkında olmaları, gerekiyorsa profesyonel destek alarak travmalarıyla yüzleşmeleri ve yeni ilişkiye hem kendilerine hem de partnerlerine zaman tanıyarak adım atmaları önemlidir. Unutmamak gerekir ki her yeniden evlilik, kendine özgü dinamikleri olan ayrı bir yolculuktur ve bu yolculuğun sağlıklı ilerlemesi, sürecin altında yatan psikososyal unsurların iyi yönetilmesiyle mümkündür.

2. Üvey Aile Kavramının Tarihsel ve Kültürel Gelişimi

Aile kavramı, insanlığın bildiği en eski ve köklü kurumlardan biridir. Tarihsel süreç içerisinde ekonomik, sosyal ve demografik değişimlerle birlikte aile yapıları da dönüşümlere uğramıştır. Üvey aile (ya da akademik literatürde tercih edilen ifadeyle *yeniden yapılanan aile*), tarih boyunca hep var olan ancak özellikle modern çağda daha görünür hale gelen bir aile biçimidir. Geleneksel toplumlarda boşanma nispeten nadir gerçekleştiği için, geçmişte üvey aileler çoğunlukla eş kaybı (dul kalma) sonucunda ortaya çıkardı. Özellikle Osmanlı ve erken Cumhuriyet dönemlerinde, bir kadının eşinin vefatından sonra yeniden evlenmesi sınırlı ölçüde görülürken, erkeklerin yeni bir eş bulması daha yaygındı. Bunun önemli bir nedeni, tarihsel olarak kadınların sosyal ve ekonomik konumunun sınırlı oluşu ve dul kalan bir erkeğin çocuklarına bakacak bir eş arayışının toplumca daha kabul edilebilir görülmesiydi. Modern tıp öncesi dönemde ise kadınların doğum esnasında hayatını kaybetme oranı yüksekti; bu da birçok çocuk için üvey anne gerçeğini doğuruyordu. Erkekler, küçük yaştaki

çocuklarına bakacak birine ihtiyaç duyduklarından, eş kaybı durumunda yeniden evliliğe kadınlara kıyasla çok daha sık yöneliyordu. Bu tarihsel koşullar nedeniyle, klasik halk masalları ve efsanelerde “üvey anne” figürü sıklıkla karşımıza çıkar. Külkedisi (Cinderella), Pamuk Prenses, Hansel ve Gretel gibi pek çok kültürde anlatılan masallarda üvey anne karakteri genellikle kötücül özellikleriyle resmedilmiştir; kendi öz çocuklarını kayıran, üvey çocuklarına zulmeden ve ailenin dengesini bozan bir figür olarak sunulmuştur. Bu masalsı tasvirler, kuşaktan kuşağa aktarılan kültürel hafızada üvey ebeveyn kavramına dair güçlü kalıpyargılar oluşturmıştır. Nitekim Türkçede “üvey evlat muamelesi yapmak” deyiimi, birine aileden biri olsa bile yabancıymış gibi, ikinci sınıf davranmak anlamında yaygın bir kullanıma sahiptir, bu da üvey kavramının dilimizde bile uzun yıllardır olumsuz çağrışımlar taşıdığına işaret eder.

Üvey aile kavramının tarihsel gelişimi, esasen toplumun evlilik, boşanma ve ebeveynlik olgularına yüklediği anlamların değişimiyle paralel ilerlemiştir. Geleneksel Türk toplumunda evlilik “bir kere yapılan, ömür boyu süren” bir birleşme olarak idealize edilirdi. Boşanma ise toplum nazarında istenmeyen, mümkün merteye kaçınılan bir durumdu. Bu nedenle geçmişte boşanan kişi sayısı az olduğundan, boşanma sonucu oluşan üvey ailelere de seyrek rastlanırdı. Bunun yerine, geniş aile yapısı içinde çocukların bakımını üstlenen dede-nine, hala-teyze gibi akrabalar yaygındı. Bir çocuk öz anne veya babasını kaybettiğinde, çoğunlukla yakın akrabalar devreye girer, çocuk ya aile büyüklerinin yanında büyür ya da babası yeniden evlense bile çocuk üzerinde biyolojik akrabaların söz sahibi olmaya devam ettiği bir düzen kurulurdu.

20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Türkiye’de önemli toplumsal değişimler yaşanmaya başladı. 1950’lerde ve 60’larda kırsal kesimden kente göç, geniş ailelerin çekirdek ailelere dönüşümünü hızlandırdı. 1980’lerden sonra ise hem dünya genelinde hem Türkiye’de boşanma oranlarında belirgin artışlar kaydedildi (Şentürk, 2021). Geleneksel değer yargılarının kısmen çözülmesi, kadınların eğitim ve iş hayatında daha fazla yer almaları ve yasal mevzuatın (Türk Medeni Kanunu vb.) kadınlara boşanma ve yeniden evlenme konusunda tanıdığı haklar genişledikçe, yeniden evlilikler toplumda daha görünür hale geldi (Aslan & Gökçe, 2020). Batı toplumlarında çok daha önce tartışılmaya başlanan “stepfamily” (üvey aile) olgusu, Türkiye’de de göz ardı edilemeyecek bir sosyal gerçeklik olarak ortaya çıktı. Öyle ki, geçmişte literatürde neredeyse hiç yer bulmayan üvey aileler üzerine son yıllarda Türkiye’de akademik çalışmalar artmaya başlamıştır. Bununla birlikte, uzmanlar Türkiye’de üvey aile yapısının hala “keşfedilmemiş birçok unsur” barındırdığını ve araştırmaların yetersiz olduğunu belirtmektedir (Aslan & Gökçe, 2020). Kısacası, kültürel değişim hızı ve boşanmalardaki artış karşısında, üvey aile kavramı toplumsal normlarımız içinde tam anlamıyla yerleşik bir yere sahip olmaktan uzaktır.

Bu durum, kavramın tanımına da yansımıştır. “Üvey aile” terimi, halk arasında yaygın kullanılsa da olumsuz bir tınıya sahiptir. “Üvey” kelimesi bile tek başına soğukluk ve dışlama hissi çağrıştırabilmektedir. Bu nedenle bazı uzmanlar ve araştırmacılar, bu aileleri tanımlarken daha tarafsız bir dil kullanmayı önerir. Örneğin, literatürde “yeniden yapılanan aile” veya “karma aile” gibi ifadeler tercih edilmekte, böylece bu aile tipine dair önyargılı bakışın dilde yeniden üretilmesinin önüne geçilmek istenmektedir. Nitekim “üvey” kelimesinin getirdiği olumsuz imaj, yeni kurulmuş aile birliğine karşı toplumda peşin hükümlere neden olabilmektedir. Bu peşin hükümlerin kırılması adına kavramsal çerçevede hassas olunması, üvey ailelerin toplum içinde damgalanma yaşamadan kabul görmesi için ilk adımlardan biridir.

Üvey aile kavramının tarihsel ve kültürel gelişimi, toplumsal değerlerdeki dönüşümle atbaşı gitmiştir. Tarih boyunca dul kalan veya eşini yitiren bireylerin yeniden evlenmesiyle var olan üvey aileler, günümüzde boşanma kaynaklı olarak da yaygınlaşmıştır. Türk kültüründe bu kavram, masallardan deyimlere dek yerleşik bazı önyargılarla yüklü olsa da değişen sosyokültürel ortam bu önyargıları yavaş yavaş sorgulamaktadır. Modern Türkiye’de üvey aile kavramı giderek daha fazla tartışılmakta, akademik ve kamusal alanda görünürlüğü artmaktadır. Bu da uzun vadede, kavramın kültürel hafızamızdaki yerine dair daha dengeli ve anlayışlı bir bakışın oluşabileceğine işaret etmektedir.

3. Türkiye’de Yeniden Evliliklerin Nedenleri ve Toplumdaki Yeri

Türkiye’de yeniden evlilik olgusunu anlamak için, öncelikle boşanma dinamiklerine bakmak gerekir. Son yirmi yılda Türkiye’de boşanma oranlarının belirgin biçimde yükseldiği, evlilik oranlarının ise nüfus artışına kıyasla durağanlaştığı gözlenmektedir. TÜİK verilerine göre 2024 yılında ülkede 568 bin çift evlenirken 187 binin üzerinde çift boşanmıştır (Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK], 2024). Boşanmalardaki artış doğal olarak yeniden evliliklerin sayısını da artıran bir faktör olmuştur. Yapılan bir araştırmada, Türkiye’de 2001-2019 arasında boşanma hızının yaklaşık %69 oranında arttığı belirtilmiştir (Şentürk, 2021). Boşanma oranlarındaki bu yükseliş, yeniden evlilikleri toplumsal olarak daha görünür ve önemli bir fenomen haline getirmiştir.

Peki, Türkiye’de insanlar hangi nedenlerle yeniden evleniyor? Veriler, yeniden evlenen bireylerin büyük çoğunluğunun ilk evliliklerini boşanma nedeniyle sonlandırmış kişiler olduğunu göstermektedir. Yani yeniden evliliklerin en yaygın nedeni, eşlerin hayatta olmasına rağmen evlilik birliğinin bozulmuş olmasıdır. Eş kaybı (dul kalma) nedeniyle yeniden evlenenlerin sayısı ise görece azdır; bunun temel nedeni, eş kaybının genellikle ileri yaşlarda gerçekleşmesi ve yaşlılıkta yeniden evlenme eğiliminin düşüklüğüdür. Nitekim Türkiye’de eşini kaybeden yaşlı bir bireyin, özellikle kadınsa, tekrar evlenmek yerine kalan ömrünü çocukları ve torunlarıyla geçirmeyi tercih etmesi yaygın bir tutumdur. Araştırmalar, eş vefatı nedeniyle dul kalan erkek ve kadınların yeniden evlenme hızlarının yıllar içinde azaldığını; kadınlarda bu düşüşün erkeklere kıyasla çok daha belirgin olduğunu ortaya koymaktadır (Çobanoğlu & Tek, 2021). Bu bulgu, geleneksel kültürün bir yansıması olarak da görülebilir: Toplumumuzda dul bir erkeğin yeniden evlenmesi daha “olağan” karşılanırken, dul bir kadının evlenmesi konusunda daha çekingen bir yaklaşım söz konusu olmuştur. Ancak bu eğilim de zamanla değişmektedir.

Türkiye’de yeniden evliliklerin toplumdaki yerine dair bir diğer önemli boyut, cinsiyet farkları ve değişen rollerdir. Geçmişte boşanmış erkeklerin yeniden evlenme oranı kadınlara göre daha yüksekti; bunun altında yatan sebepler arasında erkeklerin çocukları için bir anne figürü arayışı, ekonomik olarak yeniden evlenmeyi kolaylaştıran koşullara sahip olmaları ve dul kadınlara nazaran dul erkeklere toplumun daha ılımlı bakması sayılabilir. Fakat 21. yüzyıl Türkiye’sinde kadınların yeniden evliliğe yönelme oranında ciddi bir artış görülüyor. 2001-2019 arasında kadınlarda yeniden evlenme sayılarının %84 arttığı, erkeklerde ise bu artışın %72’de kaldığı tespit edilmiştir (Çobanoğlu & Tek, 2021). Bu istatistik, kadınların ekonomik ve sosyal alanda güçlenmesine paralel olarak boşanma sonrası hayatlarına yeni bir eşle devam etmeye daha açık hale geldiklerini göstermektedir. Bir yorum olarak, bu durumun toplumsal cinsiyet eşitsizliğine dair gelişmelerin bir yansıması olduğu belirtilmiştir; yani geçmişte yeniden evlenme kararında kadınları kısıtlayan sosyal normlar kısmen zayıflamakta, kadınlar kendi mutlulukları ve hayat yolculukları için ikinci bir evliliğe adım atmaktan çekinmemektedir.

Toplumdaki yerini incelerken, yeniden evliliklerin toplam evlilikler içindeki payına da bakmak gerekir. Türkiye İstatistik Kurumu her yıl evlenen çiftlerden kaçının daha önce evlilik yaptığını da raporlamaktadır. Bu verilere göre, Türkiye’de evliliklerin hatırı sayılır bir kısmı artık en az bir tarafın daha önce evli olduğu birlikteliklerdir. Örneğin 2019 yılında yeniden evlenen kadın ve erkek sayılarının toplamı 162 bini aşmıştır (Çobanoğlu & Tek, 2021). Bu rakam, o yıl içindeki tüm evliliklerin yaklaşık üçte birine tekabül etmektedir. Yani her üç evlilikten biri, bir yeniden evliliğdir denebilir. Bu oran geçmiş kuşaklarla kıyaslandığında oldukça yüksektir ve yeniden evliliğin artık toplumda sıradışı bir durum olmaktan çıktığına işaret eder.

Yeniden evliliklerin toplumdaki yeri konusu, sadece sayısal görünürlüğüyle değil, aynı zamanda toplumsal kabul ve tutumlarla da ilgilidir. Türk toplumu, geleneksel olarak evliliğe büyük önem atfeder ve “yuvayı devam ettirme” fikrini destekler. Bu nedenle, bir evliliğin bitmesi çoğunlukla üzücü bir başarısızlık olarak algılanagelmıştır. Ancak değişen değerlerle birlikte, boşanmış bireylerin yeniden mutluluk araması daha fazla anlayış görmeye başlamıştır. Özellikle büyük şehirlerde boşanma ve tekrar evlenme vakaları yaygınlaştıkça, çevre baskısı veya olumsuz yargılar bir miktar azalmaktadır. Bununla birlikte, yeniden evlilikler konusunda toplumsal yargılar tamamen nötr hale gelmiş değildir. Özellikle daha küçük yerleşim yerlerinde veya geleneksel değerlerin hakim olduğu çevrelerde, boşanmış bir kadının yeniden evlenmesi hala eleştirel bakışlara maruz kalabilir. Benzer şekilde, çocuklu bir erkeğin boşanıp başka biriyle evlenmesi durumunda, çocukların durumu ve “yeniden evlendi, çocuklarını unuttu” gibi yakıştırmalar gündeme gelebilmektedir.

Bu noktada, yeniden evliliklerin toplumdaki yerine ilişkin sosyolojik bir olgu da destek mekanizmalarının eksikliğidir. Uzmanlar, Türkiye’de üvey ailelerin sayısı artsa da bu ailelere özgü sorunları ele alan sosyal destek yapıların henüz yeterince gelişmediğini belirtmektedir (Aslan & Gökçe, 2020). Toplumun gözünde üvey aileler hala “eksik” veya “problemlili” görülme riskine sahip olduğundan, bu aileler çoğu zaman sorunlarıyla kendi başlarına bırakılmaktadır. Örneğin, boşanmış ve yeniden evlenmiş bir çiftin çocukları okulda arkadaşları veya öğretmenleri tarafından farklı muamele görebilir; üvey ebeveynler komşu ve akrabalarından bekledikleri yakınlığı bulamayabilir. Bu gibi durumlar, yeniden evlilik yaşayan bireylerin toplumsal izolasyon hissetmesine yol açabilir. Ancak öte yandan, yeniden evliliklerin artması ve daha görünür hale gelmesi, uzun vadede toplumsal normların esnemesine de katkı sağlayacaktır. Nasıl ki bir zamanlar boşanmak büyük bir tabu iken günümüzde belirli ölçüde normalleştiyse, yeniden evlilikler de benzer şekilde toplumun kabullenme eşliğini aşma yolundadır.

Özetle, Türkiye’de yeniden evliliklerin nedenleri temel olarak boşanma olgusu etrafında yoğunlaşmaktadır; eşini kaybeden dul bireylerin evlilikleri de önemli bir yer tutsa da daha sınırlıdır. Toplumsal açıdan yeniden evlilikler giderek yaygınlaşmakla birlikte, özellikle üvey aile formunda karşılaşılan zorluklar ve önyargılar henüz tam anlamıyla ortadan kalkmamıştır. Bununla birlikte, değişen istatistikler ve artan farkındalık, yeniden evliliklerin Türk toplumunda daha görünür, anlaşılır ve en önemlisi üzerinde konuşulabilir bir olgu haline geldiğini göstermektedir. Bu da gelecekte bu aile yapısına yönelik daha kapsayıcı ve destekleyici tutumların gelişeceğine dair umut veriyor.

4. Üvey Ebeveyn-Çocuk İlişkilerinde Yaşanan Yaygın Problemler ve Çözüm Yolları

Bir üvey ailenin belki de en hassas boyutu, üvey ebeveyn ile çocuk arasındaki ilişkidir. Araştırmalar, yeniden kurulan ailelerde karşılaşılan en büyük ve öncelikli güçlük alanının çocukların varlığı ve onlarla ilişkiler olduğunu defalarca ortaya koymuştur (Yıldız & Uzun, 2022). Yeni evlilikle birlikte bir günde hem eş hem de ebeveyn konumuna gelen üvey anne veya babalar, kendilerini çoğu kez karmaşık duygular ve sorunlar yumağının içinde bulurlar. Sıklıkla karşılaşılan sorunlar birkaç başlıkta toplanabilir:

Loyalite (Sadakat) Çatışması ve Suçluluk Duygusu: Üvey ailelerde çocuklar, bir yanda öz anne veya babalarına sadakat duygusu, diğer yanda üvey ebeveynlerine yakınlık kurma isteği arasında sıkışıp kalabilirler. Örneğin, boşanmış bir ailenin çocuğu, üvey annesini sevmeye başlarsa öz annesine ihanet ediyormuş gibi hissedebilir. Bu nedenle birçok çocuk, üvey ebeveyne mesafe koyarak suçluluk duygusundan kaçınmaya çalışır. Bir diğer açıdan, üvey ebeveyn de çocuğa yakınlık göstermeye çalışırken çocuğun bu çekingen tavrını yanlış anlayabilir ve reddedilmişlik hissine kapılabilir. Bu duygusal düğümler, aile içinde ciddi gerginlikler yaratabilir.

Disiplin ve Otorite Sorunları: Yeni kurulan bir ailede otorite dengesi hassastır. Üvey ebeveyn çocuğa ne ölçüde disiplin uygulayabileceğini, kuralları nasıl koyacağını kestirmekte zorlanabilir. Çocuk ise üvey ebeveynin otoritesini kabullenmeyebilir: “Sen benim babam/annem değilsin, bana karışamazsın” tepkisi, yeniden yapılanan birçok ailede duyulur. Üstelik, aynı çocuğun öz anne veya babası farklı evde yaşıyorsa, o ev ve bu ev arasındaki kural ve disiplin tutarsızlıkları da probleme dönüşür. Giddens, yeniden kurulmuş ailelerde yaşanan tipik güçlüklerden birinin, çocuğun hayatında biyolojik anne veya babanın bir şekilde varlığını sürdürmesi ve çocuğun üzerindeki etkisinin devam etmesi olduğunu vurgular (Giddens, 2005). Yani çocuk, üvey ebeveynin koyduğu bir kuralı benimsemeyip “benim gerçek annem-babam böyle söylemiyor” diyebilir ve otorite çatışması yaşanabilir.

Eski Eşle İlgili Çatışmalar: Üvey aile dinamiklerinde, çocuğun öz anne veya babası (yeni evlilik dışındaki ebeveyn) aile sisteminin *harici ama etkili* bir parçası olmayı sürdürür. Eğer boşanmış eşler arasında husumet varsa, bu durum sıkça çocuk üzerinden yeni aileye yansıtılır. Giddens’a göre, boşanmış bireyler arasındaki işbirliği ilişkileri, taraflardan biri veya her ikisi yeniden evlendiğinde sıklıkla gerilir (Giddens, 2005). Örneğin, öz anne, babanın yeni eşine karşı çocuğu doldurabilir veya babayla iletişimi kısıtlayabilir. Bu tür üçgenleşmeler (triangulation) üvey ebeveyn-çocuk ilişkisini gölgeleyen unsurlardır. Çocuk, iki ev arasında kalmaktan yıpranırken, üvey ebeveyn de sürekli bir “görünmez rakip” (öz ebeveyn) ile mücadele etmek durumunda hissedebilir

Rol ve Kimlik Belirsizlikleri: Üvey ailelerde hem çocuklar hem de ebeveynler için “Ben bu yeni düzende kimim, yerim ne?” sorusu belirgindir. Çocuk, üvey babasını bir baba figürü mü yoksa annesinin eşi olarak evdeki bir abi gibi mi görmesi gerektiğini bilemeyebilir. Üvey anne kendisini evin annesi gibi hissetmek ister ama çocuğun öz annesi hayattaysa bu rolde hep bir “misafir” gibi kalacağının farkındadır. Bu belirsizlik, tarafların birbirine mesafe koymasına veya yapay bir yakınlık kurmaya çalışmasına yol açabilir.

Duygusal ve Davranışsal Sorunlar: Üvey aile yapısında çocukların uyum sağlama sürecinde çeşitli duygusal tepkiler vermesi doğaldır. Ancak bazı durumlarda bu tepkiler uzun süre aşılmayıp sorun

haline gelebilir. Örneğin, çocuk içe kapanma, agresif davranışlar, okul başarısında düşüş, regresyon (daha küçük yaş davranışlarına dönüş) gibi belirtiler gösterebilir. Araştırmalar, üvey çocukların bazı uyum problemlerini biyolojik çekirdek aile çocuklarına kıyasla daha sık yaşayabileceğini ortaya koymuştur (Demir & Arslan, 2019). Özellikle ergenlik dönemindeki çocuklar için üvey bir ebeveyni kabullenmek ayrı bir sınav olabilir. Bir çalışmada, ergen kız çocuklarının üvey babalarıyla etkileşiminde erkek çocuklara göre daha fazla çatışma ve mahremiyet sorunu yaşadığı, üvey babayı aile ilişkilerinin dışında tutma eğiliminin daha güçlü olduğu saptanmıştır (Demir & Arslan, 2019). Kız ergenler, üvey babaya karşı mesafeli kalmak isterken, erkek ergenler belki farklı şekillerde (kavga, rekabet gibi) tepki verebilirler ancak genel olarak babaya yakın bir erkek figüre alışmakta daha az zorlanabilirler. Bu farklılıklar her ailede değişebilse de, ergenlik ve üvey aile birleşiminin çift katmanlı bir stres faktörü oluşturduğu açıktır.

Bu yaygın problemlere karşı, elbette ki çözüm yolları ve baş etme stratejileri de mevcuttur. İlk ve belki de en önemli adım, sabır ve zamana yayma ilkesidir. Uzmanlar, yeniden yapılanan bir ailede tüm üyelerin birbirine alışması ve “biz” duygusunun oturması için 3 ila 5 yıl kadar bir süre gerekebileceğini belirtmektedir. Bu nedenle hem üvey ebeveynin hem de çocuğun acele etmemesi, ilişkinin doğal seyrinde gelişmesine izin vermesi önemlidir. Yeni evlenen çiftlerin çoğu kez birbirlerine ayıracakları balayı gibi bir dönemi olmaz; çocuklarla birlikte evliliğe başlarlar ve bu da bağı kurmayı zorlaştırabilir. Dolayısıyla gerçekçi beklentiler geliştirmek kritik önemdedir: Üvey anne-baba, çocuğun kendisini hemen benimseyip seveceği beklentisine girmemeli; çocuk da üvey ebeveynin mucizevi şekilde ailedeki tüm boşlukları dolduramayacağını anlamalıdır.

Bir diğer çözüm prensibi, iletişimin açık ve dürüst şekilde kurulmasıdır. Üvey ebeveyn ve çocuk arasında güven inşa etmek için duyguların ifade edilmesine alan tanınmalıdır. Çocuk, üvey ebeveynine öfkeli mi? Bunu (saygı çerçevesinde) dile getirebilmeli ki nedenleri anlaşılıp çözülebilir. Üvey ebeveyn, çocuğun kendisini dışladığını mı hissediyor? Bunu çocuğa doğrudan yüklenmeden, eşinin de desteğiyle konuşabilmeli. Birçok uzman, üvey ebeveynlerin, üvey çocuklarına bir nevi “*arkadaş rehber*” gibi yaklaşımlarını önerir: İlk etapta sıkı bir disiplin uygulayıcısı olmaktan ziyade, destekleyici bir yetişkin dost gibi güven kazanmak daha etkilidir. Özellikle ilk yıllarda, üvey anne ya da baba kendini çocuğa sevdirmek için “*zorla annecilik/babacılık*” yapmaya kalkışmamalıdır. Örneğin, yeni evlenmiş bir üvey anne, üvey çocuğuna hemen anne gibi davranıp ona sınırlar koymaya veya annesinin yerini almaya çalışırsa dirençle karşılaşması muhtemeldir. Bunun yerine, çocuğa yaklaşma temposunu çocuğun belirlemesine izin vermek, ihtiyaç duydukça yardımcı olacağını hissettirmek ancak kendini dayatmamak gerekir.

Disiplin sorunlarına çözüm olarak önerilen yaklaşım, biyolojik ebeveynin öncülüğünü koruması ancak üvey ebeveyni de tamamen devre dışı bırakmamasıdır. Yani eğer çocuk annesiyle yaşıyor ve üvey bir baba söz konusuysa, evdeki temel kural koyucu ve disiplini sağlayan kişi yine anne olmalıdır; üvey baba hemen otorite rolünü üstlenmemelidir. Ancak burada ince bir çizgi vardır: Üvey babanın evde hiç söz hakkı olmaması da doğru değildir. Anne, çocuğa üvey babanın da “*sözü dinlenmesi gereken*” bir yetişkin olduğunu hissettirmelidir. Disiplin konusunda anne ve üvey baba kendi aralarında uzlaşmalı, olası fikir ayrılıklarını çocukların önünde tartışmamalıdır. Örneğin, çocukla ilgili bir kural koyulacaksa (ders çalışma saati, cep telefonu kullanımı vb.), anne ve üvey baba önceden konuşup ortak karar almalı, ardından anne bu kuralı sanki kendi kararıymış gibi çocuğa aktarmalı ancak üvey babanın da bunu desteklediğini hissettirmelidir. Bu, çocuk için netlik sağlar ve “iki başlı” bir otorite algısını önler.

Üvey ebeveyn-çocuk ilişkilerinde çözüm yollarından biri de kademeli yaklaşma sağlamaktır. Uzmanlar, özellikle küçük yaştaki çocuklar için yeni eşin aileye dahil edilmesini yavaş yavaş gerçekleştirmeyi tavsiye eder. Örneğin evlilik kararı çocukla aniden değil, onu alıştırarak paylaşılmalı; düğün veya birlikte yaşamaya geçiş öncesi çocuk ve üvey ebeveyn birkaç defa sosyal ortamlarda bir araya getirilmelidir (birlikte bir etkinlik, yemeğe gitme vb.). Çocuğa, hayatında olacak değişiklikler önceden anlatılmalı, kaygılarını dile getirmesine fırsat verilmelidir. Bu sayede çocuk kendisini sürecin bir parçası gibi hisseder ve ani şoklar yaşamaz. Ayrıca, evlendikten sonra da öz ebeveyniyle çocuğun özel zaman geçirmeye devam etmesi kritik bir diğer noktadır. Yani üvey baba geldi diye çocuk babasıyla baş başa vakit geçiremeyecek olursa, çocuk üvey babayı bir “engel” gibi görebilir. Halbuki baba, çocuğuyla eskiden keyifle yaptığı etkinlikleri sürdürür ve “*sen hala benim için çok değerlisin*” mesajını verirse, çocuk üvey babayı babasını tamamen elinden alan bir rakip olarak görmekten vazgeçebilir.

Çatışma durumlarında ise sabırlı ve anlayışlı bir tutum en etkili çözümdür. Örneğin çocuk, üvey ebeveyni açıkça reddedip sert tepki veriyorsa, üvey ebeveyn bunu kişisel almamalı ve alınarak veya öfkelenerek tepki göstermemelidir. Bunun yerine “*Şu an beni sevmediğini söylüyorsun, belki ileride fikrin değişir. Anlıyorum, zamana ihtiyacımız var. Ben senin annenin/babanın yerini almaya çalışmıyorum*” gibi olgun ve sakin bir karşılık vermek faydalı olacaktır. Böylece çocuk, duygularının anlaşıldığını hisseder ve üvey ebeveynin iyi niyetinden emin olmaya bir adım daha yaklaşır. Tutarlılık ve kararlılık, üvey ebeveynin kazanması gereken önemli özelliklerdir. Pek çok çocuk, üvey ebeveynin sabrını ve iyi niyetini sınar; onu defalarca iter, dener. Bu, aslında çocuk açısından bakıldığında “*Bakalım gerçekten benimle ilgileniyor musun, yoksa vazgeçecek misin?*” testidir. Üvey ebeveyn hemen pes etmemeli, bu tepkilerin olağan olduğunu bilmeli ve sabırla yaklaşmaya devam etmelidir. Zamanla çocuk bu iyi niyetin samimiyetine inanacak ve gardını indirecektir.

Son olarak, çözüm yollarının profesyonel destekle zenginleştirilmesi de mümkündür. Eğer üvey ebeveyn-çocuk ilişkisi çok zorlu bir başlangıç yapmışsa ve aile kendi kendine çözemiyorsa, bir aile danışmanından veya terapistten yardım almak akıllıcadır. Bu konuda toplumda yanlış bir kanı olsa da – sanki terapiye gitmek sorunlu veya “anormal” olmak anlamına geliyormuş gibi – aslında aile terapisi, üvey ailelerde iletişim kazalarını onarmak ve tarafların birbirini daha iyi anlamasını sağlamak için son derece yapıcı bir araçtır. Terapi sürecinde çocuk güvende hissederek duygularını ifade edebilir; üvey ebeveyn de çocuğun bakış açısını görme fırsatı doğar. Bu şekilde birçok yanlış anlama giderilebilir. Türkiye’de bu hizmetlere erişim yaygınlaştıkça, üvey ailelerin uyum sorunlarını aşması kolaylaşacaktır.

Üvey ebeveyn-çocuk ilişkilerinde yaşanan sorunlar her ne kadar can sıkıcı ve karmaşık görünse de, doğru yaklaşımlarla aşılması büyük ölçüde mümkündür. Sevgi, sabır, empati ve iletişim dört temel anahtar ise, bunları uygulamada destek olacak stratejiler de yukarıda belirtildiği gibi planlanabilir. Unutulmamalıdır ki her aile kendine özgüdür; bu nedenle çözüm yolları da aileye göre uyarlanmalı, gerekirse uzman görüşüyle yapılandırılmalıdır. En önemlisi, çocukların yüksek yararı göz önünde tutularak hareket edildiğinde ve yetişkinler egolarını bir kenara bırakıp işbirliği yaptığıında, üvey ailelerde de sıcak, güvenli ve mutlu ilişkiler kurulabilir.

5. Bireylerin Beklentileri, Roller ve Sınırlar

Yeniden evlilik yoluyla kurulan üvey ailelerde, başarının anahtarı çoğu zaman bireylerin yeni aileye dair beklenti ve rollerinin gerçekçi ve net bir şekilde yönetilmesinde yatar. Yeni evlenen çift ve onların çocukları, kendilerini alışlagelmişin dışında bir aile dinamiğinde bulur. Bu dinamikte, herkesin kafasında farklı beklentiler ve belirsizlikler olabilir: “Üvey babam beni kendi çocuğu gibi sevecek mi?”, “Bu çocuk bana anne demeye başlayacak mı, yoksa adımla mı hitap etmeli?”, “Eşimin çocuğuna disiplin konusunda karışmaya hakkım var mı?” gibi sorular, hem yetişkinlerin hem çocukların zihinlerinde dolaşır.

Beklentilerin yönetimi kritik bir başlangıç noktasıdır. Birçok yeniden evlenen birey, ikinci evliliğinin bütün yaralarını saracağı, geçmişteki tüm eksikleri gidereceği gibi aşırı iyimser beklentilere kapılabilir. Oysa her evlilik gibi, yeniden evlilik de emek ve uyum çabası gerektirir ve üstelik ilk evlilikten farklı zorlukları beraberinde getirir. Bu nedenle, uzmanlar yeniden evlenen çiftlere ve onların çocuklarına mümkün olduğunca gerçekçi ve esnek beklentiler geliştirmelerini öğütler. Örneğin, yeni evli bir üvey anne babanın, çocuklarının hemen kaynaşp kardeş gibi olacağını düşünmesi gerçekçi olmayabilir; çocuklar arasında rekabet veya soğukluk bir süre devam edebilir. Ya da üvey ebeveynin, üvey çocuğun kendisine kısa sürede alışmasını beklemesi hayal kırıklığı yaratabilir. Yapılan bir çalışma, yeniden evli çiftlerin evlilik memnuniyetinin, beklentilerinin ne kadar gerçekçi olduğuyla doğrudan ilişkili olduğu sonucuna ulaşmıştır, özellikle finansal konuların ve çocuk yetiştirme tarzlarındaki farklılıkların hafife alınmaması gerektiği vurgulanmıştır (Akgün & Demirtaş, 2021). Yani yeni kurulan ailede herkes, sihirli bir şekilde “mutlu bir tablo” oluşmasını beklemek yerine, iniş çıkışların normal olduğunu peşinen kabul ederse, yaşanacak hayal kırıklıkları da daha az yıkıcı olur.

Rollerin belirlenmesi ise bir diğer önemli husustur. Üvey ailelerdeki roller, geleneksel ailelere kıyasla daha karmaşık ve flu olabilir. Biyolojik anne, biyolojik baba, üvey anne, üvey baba, çocuklar, varsa üvey kardeşler derken, aile sistemi içinde birden fazla alt sistem ve her birinde çoklu rol beklentileri oluşur. Bu noktada *aile sistemleri kuramı* bize yol gösterir: Aile, birbirine bağlı alt sistemlerden oluşur ve bir alt sistemdeki değişiklik diğerlerini ve bütünü etkiler. Yeniden evlenme sonucunda oluşan ailelerde eşler arasındaki ilişkiler ve kan bağı olmayan ebeveyn-çocuk ilişkileri, diğer alt sistemleri ve tüm aile dinamiğini etkileyebilecek potansiyeldedir. Dolayısıyla yeni ailede herkesin kendi rolünü sağlıklı biçimde bulması, tüm sistemin dengesi için şarttır.

Uygulamada, rol ve sınırların netleştirilmesi için *açık iletişim ve anlaşmalar* yapılabilir. Örneğin, eşler kendi aralarında konuşup ebeveynlik rollerini paylaşma konusunda anlaşmaya varmalıdır. “Kim disiplin verecek? Kim okul toplantısına gidecek? Üvey ebeveyn çocuğun önemli kararlarında söz sahibi olacak mı?” gibi konular belirsiz bırakılırsa, her olayda yeniden gerilim yaşanır. Oysa önceden yapılan bir “ebeveynlik sözleşmesi”, herkesin sınırlarını bilir hale gelmesini sağlar. Uzmanlar, üvey ailelerde sınırların mekan, zaman, üyelik ve otorite boyutlarında yeniden tanımlanması gerektiğini belirtir (Özdemir, 2016). Örneğin:

Mekan Sınırları: Herkesin evde kendine ait bir alanı olmalıdır (çocuğun odası, üvey ebeveynin özel zamanı gibi). Yeni evde, üvey çocuğun kendini misafir gibi değil de ev sahibi gibi hissetmesi için kendi eşyalarını, köşesini sahiplenmesine izin verilmelidir. Aynı şekilde, üvey ebeveyn de evde tamamen *yabancı* olmadığını, evin bir eşi olduğunu hissetmelidir.

Zaman Sınırları: Çocukların öz ebeveynleriyle ve üvey ebeveynle geçireceği zaman dengesi kurulmalıdır. Biyolojik ebeveyn ile çocuk düzenli olarak baş başa vakit geçirirken, üvey ebeveyn de çocukla kaliteli zaman paylaşımları oluşturmaktadır. Ayrıca, çocukların iki ev (anne ve baba evleri) arasında geçişini düzenleyen bir takvim ve rutin oluşturulması, onların kendilerini kaos içinde hissetmemesi açısından faydalıdır.

Üyelik Sınırları: Ailede kimin üye olduğu, kimin karar süreçlerine dahil olacağı net olmalıdır. Örneğin bir aile fotoğrafı çekilirken üvey çocuk bunun neresinde? Ya da aile toplantılarında üvey ebeveyn söz alır mı? Bu tür sembolik konular bile üyelik hissini etkiler. Çocuğa, “Biz artık bir aileyiz, sen de bu ailenin parçasısın” mesajı verilmeli, aynı zamanda çocuğun diğer öz ebeveyninin ailesine bağlılığı da kabul edilmelidir. Yani çocuk, annesinin yeni ailesine dahil olurken babasının ailesinden koparılmalı, iki sisteme de aidiyet mümkün ve kabul edilebilir kılınmalıdır.

Otorite Sınırları: Kim hangi konularda otorite sahibi, bunun çizgileri çizilmelidir. Üvey babanın okul başarıları konusunda otoriteyi anneye bırakması ama evde saygı ve genel kurallar konusunda söz hakkının olması gibi bir işbölümü yapılabilir. Çocuk, üvey ebeveynin *hangi konularda sözünü dinlemesi gereken bir otorite* olduğunu bilir, hangi konuların ise öz anne-babasına ait olduğunu anlarsa, belirsizlikten kaynaklanan çatışmalar azalır.

İsimlendirme ve hitap meselesi de rol ve sınırların bir parçasıdır. Çocuk, üvey ebeveynine nasıl hitap edeceğini bilemediğinde gerilim yaşayabilir. Özellikle annesi hayatta olan bir çocuğa üvey anne geldiğinde, çocuk genellikle üvey anneye “anne” demek istemez, bu çok normaldir. Bu durumda alternatif hitaplar (ismiyle çağırmak veya “*abla*” gibi) kullanılabilir ve bu durum yadırganmamalıdır. Hatta çocuğa, üvey ebeveynine nasıl hitap etmek istediği sorulabilir, böylece kontrol duygusu biraz olsun ona verilir. Çocukların, üvey ebeveynine anne ya da baba demeye zorlanmaması, kendi uygun buldukları şekilde seslenmelerine izin verilmesi uzmanların önemle vurguladığı bir husustur. Bu, çocuğun öz ebeveynine sadakatini ihlal etmediğine ikna olup daha rahat etmesini sağlar.

Üvey ebeveynlerin beklenti, rol ve sınırlarla ilgili en çok yaşadığı içsel sorunlardan biri de “kendi yerini bilememe” hissidir. Özellikle üvey anneler üzerine yapılan çalışmalar, bu kadınların kendilerini aile içinde çoğu zaman “*istenmeyen, fazlalık, görünmez*” hissetme riski olduğunu göstermiştir. Biyolojik anneliğe atfedilen kutsallık ve sosyal destek, üvey anneler için söz konusu olmadığından, yaptıkları onca şeye rağmen takdir görmemek veya kötü niyetli damgası yemek onları yalnızlığa sürükleyebilir. Benzer şekilde üvey babalar da çocukların gözünde “*boşanmanın sebebi olan adam*” ya da “*evdeki yabancı*” gibi algılanmaktan endişe duyabilir. Bu nedenle, yeni evli çiftlerin kendi aralarında birbirlerinin rollerini destekleyici olmaları çok önemlidir. Biyolojik ebeveyn, çocuğunun yanında üvey eşini desteklemeli, ona saygı gösterildiğini çocuğa hissettirmelidir. Örneğin çocuk üvey anneye saygısızlık ettiğinde, biyolojik baba anında müdahale edip üvey annenin yanında durmalıdır. Bu hem rol netliği sağlar hem de üvey ebeveyni “*yalnız savaşmak*” zorunda bırakmaz.

Tüm bu sayılanlar, bir üvey ailede rollerin ve sınırların sağlıklı çizilmesi ve beklentilerin dengelenmesi için temel yaklaşımlardır. Elbette her ailede farklı dinamikler olabilir; esneklik ve gerekirse profesyonel yönlendirme ile bu konular ele alınmalıdır. Önemli olan, hem çocukların hem yetişkinlerin kendilerini güvende hissettikleri, saygı gördükleri ve ait oldukları bir aile iklimi yaratmaktır. Bu iklim, net ama sevgi dolu sınırlarla, paylaşılan rollerle ve açık iletişimle mümkün

olabilir. Yeni bir aile modeli olan üvey ailelerde, eski alışkanlıkları tamamen kopyalamak yerine “*daha geçirgen sınırları olan yeni bir aile modeli*” kabul edilmelidir. Geçmişteki “*mükemmel çekirdek aile*” idealiyle vedalaşp, yerine farklı ama kendi içinde tutarlı bir aile tanımı geliştirmek, tüm üyelerin uyumunu kolaylaştıracaktır. Kısacası, beklenti, rol ve sınır üçgeninin iyi yönetilmesi, üvey ailenin huzur ve mutluluğunun yapı taşlarındandır.

6. Aile Sistemleri Kuramı ve Bağlanma Kuramı Çerçevesinde Değerlendirmeler

Üvey aile dinamiklerini derinlemesine anlamak için kuramsal bakış açıları bize zengin araçlar sunar. Bu bağlamda özellikle *aile sistemleri kuramı* ve *bağlanma kuramı*, üvey ailelerde gözlemlenen olguları açıklamada faydalı perspektifler sunmaktadır.

Aile sistemleri kuramı, genel sistem kuramından köken alan ve aileyi birbirine bağlı alt sistemlerden oluşan bir bütün olarak ele alan bir yaklaşımdır (Köroğlu, 2018). Ludwig von Bertalanffy’nin genel sistem teori prensiplerine dayanan bu kurama göre, aile içindeki her bir alt sistem (eşler, ebeveyn-çocuk, kardeşler vs.) birbiriyle etkileşim halindedir ve birindeki değişim tüm sistemi etkiler. Yeniden evlilik yoluyla kurulan üvey aileler, klasik çekirdek aileye göre daha karmaşık bir sistem yapısına sahiptir: Bu sistemde *biyolojik alt sistemler* (örneğin öz anne-çocuk) ile *üvey alt sistemler* (üvey ebeveyn-çocuk ilişkisi gibi) bir arada bulunur. Sistemik bakış açısıyla, üvey ailelerde ortaya çıkan sorunlar sadece o ilişkide kalmaz, diğer ilişkileri de etkiler. Örneğin, üvey baba ile üvey çocuk arasında ciddi çatışmalar varsa, bu durum üvey babanın eşiyle (çocuğun öz annesiyle) ilişkisinde de gerginlik yaratabilir. Nitekim bilim insanı A. Cherlin, daha 1978’de, yeniden evlilikle oluşan aileleri toplumda “*tamamlanmamış bir kurum*” olarak nitelemiş, bunun sebebinin de bu ailelerde rollerin ve kuralların henüz toplum tarafından tam oturtulamamış olması olduğunu vurgulamıştır (Cherlin, 1978). Yani ilk evliliklerde kültürel olarak neyin anne, neyin baba, neyin çocuk rolü olduğu belliyken, üvey ailelerde normlar belirsizdir ve aile kendi kurallarını deneye yanıla oluşturmak zorunda kalır. Bu da sistemde ekstra bir stres ve düzensizlik yaratabilir.

Aile sistemleri teorisyenleri, üvey ailelerdeki sorunları çözümlerken tüm aileyi bir sistem olarak ele almayı, değişimleri bu bütünlük içinde yönetmeyi önerir. Örneğin, sınırların yeniden tanımlanması (boundary realignment) sistemik bir müdahaledir: Üvey ailenin yeni sınırlarını çizerek (kim aile içinde, kim dışında; kimin otoritesi nerede başlar nerede biter gibi) belirsizlikler giderilir. Keza rollerin yeniden müzakere edilmesi de sistemin kendini organize etmesini sağlar. Virginia Satir gibi aile terapisi öncülleri, sistemik yaklaşımla üvey ailelerde “*şimdi ve burada*” deneyimlere odaklanarak aile içi duygusal etkileşimi özgürleştirmenin önemini vurgular (Satir, 1991). Bu yaklaşım, aile üyelerinin birbirlerinin rollerine ve duygularına dair farkındalığını artırmayı, yeni davranış kalıpları denemelerini teşvik etmeyi amaçlar. Nitekim araştırmalar, üvey ailelerde iletişim ve etkileşim kalıplarının terapötik süreçlerde gözlemlenip aileye geri bildirildiğinde, ailenin kendi dinamiklerini daha iyi anladığını ve uyum becerilerinin arttığını göstermektedir.

Bir diğer sistemik husus, üvey ailenin geniş aile ve çevre ile ilişkisidir. Aile sistemleri kuramı, aileyi çevresiyle de ilişkili görür (ekolojik veya toplumsal sistem boyutu). Üvey ailelerin, eski eşlerin aileleri, komşular, okul gibi dış sistemlerle etkileşimi de iç dengeyi etkiler. Örneğin, çocuğun öz babasının ailesi (büyükanne, dede tarafı) üvey anneye mesafeli davranıyorsa, çocuk iki aile arasında sıkışabilir. Sistem bakışıyla, bu “dış sınırların” da ele alınması gerekir; çocukların hem annesinin yeni ailesine

hem babasının ailesine ait olabileceği bir düzenleme ideal olandır. Bu, pratikte belki tüm tarafların bir araya gelerek çocuk merkezli düşünmeyi öğrenmesiyle olur. Zor bir iştir ama imkansız değildir.

Aile sistemleri kuramı bize şunu söyler: Üvey bir ailede meydana gelen herhangi bir gerilim, aslında buzdağının görünen kısmıdır. Altında, sistemin başka bir yerindeki dengesizlik yatıyor olabilir. Mesela çocuk üvey annesine sürekli karşı geliyorsa (görünen sorun), bunun altında yatan sistemik neden babasıyla yaşadığı suçluluk duygusu veya annenin çocuğa üvey anneyi kötülemesi olabilir. O halde çözüm, sadece çocuk-üvey anne ilişkisine odaklanmak değil, tüm aile sistemini (öz anne dahil, babaanne dahil, gerekiyorsa) göz önüne almakla bulunur. Aile sisteminin bütüncül dengesi sağlandığında, alt sistemlerdeki bir çok sorun da kendiliğinden hafifleyebilir.

Gelelim bağlanma kuramına. John Bowlby'nin temellerini attığı bu kuram, çocuk ile bakım veren arasındaki duygusal bağın niteliğinin, bireyin ileriki yaşamındaki ilişki örüntülerini belirlediğini savunur (Bowlby, 1988). Bağlanma kuramı perspektifinden, üvey aile dinamiklerini anlamak için özellikle çocuğun yaşadığı bağlanma kırılmalarına odaklanmak gerekir. Bir çocuk için anne-babanın boşanması, temel bağlanma figürlerinin ayrılması anlamına gelir ve bu durum çocuğun güven duygusunu zedeleyebilir. Ebeveyn ayrılığı yaşayan çocuklarda güvensiz (kaygılı veya kaçınan) bağlanma stillerinin gelişme olasılığının yükseldiği bilinmektedir. Örneğin, kaygılı bağlanma geliştiren bir çocuk, üvey ebeveynin sevgisini kazanmak için aşırı uyumlu davranabilir ama içten içe sürekli terk edilme kaygısı taşıyabilir. Kaçınan bağlanma geliştiren bir diğeri ise tam tersi, üvey ebeveyninden duygusal olarak uzak durur, yakınlık kurulmasına direnç gösterir çünkü yeniden incinmek istemez.

Üvey ebeveyn tarafında da bağlanma kuramı açısından ilginç dinamikler gözlenebilir. Yeni evlenen yetişkinlerin de kendilerine özgü bağlanma stilleri vardır ve önceki evlilik deneyimleri bunları etkilemiş olabilir. Örneğin ilk evliliğinde eşi tarafından hayal kırıklığına uğratılan bir birey, ikinci evliliğinde eşine karşı daha mesafeli veya temkinli bir bağlanma sergileyebilir. Bu da çift ilişkisinin kalitesini etkiler ve dolaylı olarak çocuklara yansır.

Bağlanma perspektifiyle önemli bir konu da üvey ebeveyn-çocuk arasında yeni bir bağlanma ilişkisi kurulup kurulamayacağı meselesidir. Genellikle çocukların birincil bağlanma figürü öz anne ve babalarıdır. Üvey ebeveyn sonradan gelen bir figür olduğu için, onunla ilişki çoğunlukla *ikincil bir bağlanma ilişkisi* düzeyinde kalır. Yani çocuk, üvey babasını sever, sayar ama duygusal olarak sığınma ihtiyacı duyduğunda ilk aklına gelen kişi belki yine öz babası olacaktır (duruma göre değişbilse de). Ancak küçük yaşlarda üvey aileye geçen çocuklar, üvey ebeveyniyle de güçlü birincil bağlar kurabilirler. Örneğin 3 yaşında annesi vefat etmiş bir çocuk için, babasının ikinci eşi yıllar içinde "anne" haline gelebilir ve çocuk ona tıpkı bir öz ebeveyne duyulan güvenle bağlanabilir.

Bağlanma kuramı ayrıca ait olma hissi konusunda da ipuçları verir. Bir aileye güçlü bağlarla bağlı olan birey kendini ait hisseder ve sağlıklıdır. Üvey ailelerde ise hem yetişkinler hem çocuklar bazen "*ait olamama*" duygusu yaşayabilir. Örneğin üvey anne, çocuk tarafından sürekli dışlandığını hissederse kendini o aileye ait hissetmez. Çocuk, annesinin yeni ailesinde kendini fazlalık gibi hissederse, duygusal anlamda uzaklaşır. Bu tür aitlik sorunları, bağlanma ihtiyacının tam karşılanmadığının göstergesidir. Türk kültüründe üvey çocukların zaman zaman "*üvey evlat*" sendromu yaşadığı, yani kendilerini üvey ebeveynin öz çocuklarından daha düşük gördüğü veya öyle muamele edildiğine inandığı durumlar duyulur. Bu, çocuğun bağlanma güvenliğini zedeler. Kendisini tam anlamıyla

sevilip kabul edilmemiş hissedenden bir çocuk, düşük özgüven, kaygı ve içe kapanma gibi sorunlar geliştirebilir. Nitekim klinik gözlemler, çocuklukta ait olamama hissiyle büyüyen bireylerin yetişkinlikte çeşitli sağlıksız düşünce ve duygu kalıpları sergileyebildiğini göstermiştir (Karaman, 2020).

Bağlanma kuramı açısından çözümleyici olabilecek strateji, yeni güvenli bağlar inşa etmeye çalışmaktır. Bu elbette zaman alır, ancak üvey ebeveyn çocuğa tutarlı bir ilgi ve şefkat gösterip onun ihtiyaçlarına cevap verdikçe, çocuk zamanla güven geliştirebilir. Örneğin, üvey baba her hafta sonu üvey oğluya kaliteli vakit geçirip ona önem verdiğini hissettirdikçe, çocuk başlangıçtaki mesafesini azaltabilir. Öte yandan, bağlanma figürünün (öz anne-baba) tamamen yok sayılması da istenmez; çocuk, öz ebeveyniyle bağını korurken üvey ebeveyniyle de ayrı bir bağ geliştirebileceğini deneyimlemelidir.

Hem aile sistemleri hem bağlanma kuramı bizlere şunu hatırlatır: Üvey aileler de nihayetinde birer “aile sistemi” ve içinde insanlar arası “bağlar” bulunan yapılardır. Sistem yaklaşımı makro düzeyde yapıyı analiz ederken, bağlanma yaklaşımı mikro düzeyde duygusal bağlantılara odaklanır. İkisinin birleşiminden öğrendiğimiz, üvey ailelerin sağlıklı işlemesi için *bütün sistemin dengede olması ve her bireyin duygusal ihtiyaçlarının karşılanması gerektiğidir*. Eğer üvey ailede bir kişi (örneğin üvey anne veya bir çocuk) kendini dışlanmış, güvensiz, mutsuz hissediyorsa, bu tüm aileyi etkileyen bir soruna dönüşür. Bu nedenle, bir üvey aileye yönelik danışmanlık veya terapi süreçlerinde hem sistemik müdahaleler (rol-sınır düzenlemeleri, problem çözme becerileri vs.) hem de bağlanma odaklı müdahaleler (güvenli ilişki geliştirme, travma iyileştirme vs.) birlikte ele alınmalıdır. Böylece, hem yapısal hem duygusal boyutta güçlenen bir üvey aile, zorlukları aşarak huzur bulabilir.

7. Yeniden Evlilikte Ebeveynlik Roller ve Ortak Ebeveynlik Stratejileri

Yeniden evliliklerle oluşan ailelerde ebeveynlik rolleri, geleneksel aile yapısına göre daha karmaşık bir hale gelir. Artık sahnede, çocuklar için bir biyolojik ebeveyn (anne veya baba), bir üvey ebeveyn ve çoğu durumda ev dışında kalan bir diğer biyolojik ebeveyn (boşanılan eş) bulunmaktadır. Bu üçgen ve bazen dörtgen yapı içinde, çocukların sağlıklı gelişimi ve aile huzuru için ortak ebeveynlik stratejileri geliştirmek şarttır.

Öncelikle yeni evli çiftin kendi içindeki ebeveynlik işbirliği ele alınmalıdır. Yeni evlenen eşlerden biri çocuğun biyolojik ebeveyni, diğeri üvey ebeveyn konumundadır (ya da her ikisinin de önceki evliliklerden çocukları olabilir). Bu durumda çift, ev içinde beraber ebeveynlik yapmayı öğrenmek durumundadır. Burada kritik olan, birbirini destekleyen ama dengeli bir tutum sergilemektir. Biyolojik ebeveyn, çocuğuyla ilgili konularda yeni eşine güvenmeli, onun katkılarını değerli görmelidir. Aynı zamanda üvey ebeveyn de aceleci davranmayıp, ana sorumluluğun biyolojik ebeveynde olduğunu kabullenerek fakat gerektiğinde inisiyatif alarak hareket etmelidir.

Uzmanlar, üvey ailelerde çiftin kendi aralarındaki ebeveynlik uyumunu artırmak için önceden planlama ve rol paylaşımı yapmalarını önerir. Örneğin, “Okul toplantılarına kim gidecek? Çocuğun ödevlerini takip etme sorumluluğu kimde? Gece hastalanırsa ilk kim ilgilenecek?” gibi sorular önceden konuşulup netleştirilebilir. Eğer biyolojik ebeveyn yoğun çalışıyorsa, üvey ebeveyn bazı görevleri devralabilir; ancak bu, çocuğa da uygun bir şekilde açıklanmalıdır (örneğin “Bak, Ayşe Hanım seni

okuldan alacak bugün çünkü benim işim uzun sürecek” gibi). Bu tür ortak ebeveynlik düzenlemeleri, çocuğa da iki yetişkinin birlikte çalıştığı mesajını verir ve arada boşluk kalmasını engeller.

Diğer yandan, üvey ebeveynin rolü konusunda dengeli bir yaklaşım şarttır. Daha önce de vurgulandığı gibi, üvey anne-babaların ne tamamen kenarda duran bir misafir, ne de bir anda tam yetkili bir öz ebeveyn rolüne bürünmesi sağlıklıdır. İdeal olan, kademeli olarak artan bir sorumluluk ve otorite paylaşımıdır. Biyolojik ebeveyn, başlangıçta kritik konularda (disiplin, temel bakım gibi) birinci derecede sorumlu olmaya devam ederken, üvey ebeveyni de sürece dahil etmelidir. Mesela bir ev kuralları listesi yapılacaksa, bunu üvey ebeveynle birlikte hazırlayıp çocuklara ortak sunmaları, hem birlik mesajı verir hem de kural koyma sorumluluğunu paylaşmalarını sağlar. Bu, “*iyi polis-kötü polis*” durumuna düşmeyi de engeller; zira eğer tüm kuralları biyolojik ebeveyn koyar, üvey ebeveyn sadece dost gibi davranırsa, ileride disiplin uygulaması gereken durumlarda üvey ebeveyn zorlanır. Tam tersi, üvey ebeveyn en baştan tüm disiplin yükünü üstlenirse çocuk isyan eder. Dolayısıyla disiplin ve bakım konularında ortak bir cephe oluşturmak esastır. Çift kendi arasında tutarlı olursa, çocuk da onlara karşı böl ve yönet taktiklerine başvuramaz.

Ortak ebeveynlik sadece ev içiyle sınırlı değildir; eski eşle sürdürülen ebeveynlik işbirliğini de kapsar. Boşanmış anne babalar, yeniden evlenseler bile ortak çocukları için bir şekilde iletişimde kalmak zorundadır. Bu noktada en ideal strateji, çocuğun yararına odaklanan medeni bir işbirliği yürütmektir. Eski eşler arasında husumet olsa dahi, bunu çocukla veya yeni eşlerle ilişkilerine yansıtılamaya çalışmak önemlidir. Uzmanlar, yeniden evlilik durumunda bile biyolojik anne ve babanın ebeveynlik görevlerini paylaşmak üzere işbirliği kurmaya devam etmelerini tavsiye eder (Giddens, 2005). Bu, pratikte nasıl olur? Örneğin çocuk bir haftayı annede bir haftayı babada geçiriyorsa, anne ve baba ortak bir rutin belirlemeli (ödev saatleri, ekran süresi, uyku saati gibi konularda temel kuralların tutarlı olması) ve birbirini bilgilendirmelidir. Eğer anne çocuğun önemli bir sağlık sorununu biliyorsa, babayı haberdar etmelidir ve babanın yeni eşi de bu konuda bilgilendirilmelidir. Bu sayede çocuk her iki evde de benzer sınırlar ve ilgiyle karşılaşır, bu da adaptasyonunu kolaylaştırır.

Tabii ki boşanmış eşler arasında her zaman böyle uyumlu bir tablo olmayabilir. Bazı durumlarda, öz anne veya baba, eski eşinin yeni evliliğine dair olumsuz duygularla hareket ederek işbirliğini zorlaştırabilir. Örneğin öz anne, çocuğun üvey anneyle yakın ilişki kurmasını istemeyip kötüleyici sözler söyleyebilir veya babayla iletişimde zorluk çıkarabilir. Bu gibi durumlarda yapılabilecek en iyi şey, çocuğu bu çatışmaların dışında tutmak ve eski eşle mümkün mertebe “*resmi ve saygılı*” bir iletişim sürdürmektir. Çocukların önünde, diğer ebeveyn hakkında asla kötü konuşmamak temel bir kural olmalıdır. Ne yazık ki sık yapılan hatalardan biri, boşanmış anne-babaların yeni eşleri de dahil ederek bir “*cephe savaşı*” yürütmesidir ki bunun tek zararını çocuklar görür. Ortak ebeveynlik stratejileri kapsamında, eğer yüz yüze görüşmeler veya telefon konuşmaları kavgaya dönüşüyorsa, yazılı iletişim (e-posta, mesaj) veya bir aile arabulucusu yardımıyla iletişim gibi yöntemler devreye sokulabilir. Önemli olan, bilgi paylaşımının kopmaması ve çocuğun hayatıyla ilgili kararların birlikte alınabilmesidir (okul seçimi, sağlık kararı vb.).

Üvey ebeveynin bu üçlü denkleme dahil olması hassas bir konudur. Genel olarak, üvey ebeveyn arka planda destekleyici bir rol üstlenmelidir. Örneğin, öz anne ile babanın karar vermesi gereken bir konuda (diyelim ki çocuk hangi liseye gidecek), üvey baba kendi görüşünü eşine özel olarak aktarabilir ama nihai toplantıda kenarda durmayı tercih etmelidir, eğer diğer öz ebeveynin hassasiyeti varsa. Bazı

boşanmış ebeveynler, eski eşlerinin yeni eşlerinin sürece dahil olmasına sıcak bakmaz. Bu durumda zorlamak gerginliği artırabilir. Fakat yıllar geçip ilişkiler normalleştikçe, belki okul toplantılarında hem anne-baba hem üvey anne-baba dörtlüsü birlikte bile görülebilir ancak bu olgunluk düzeyi her aileye göre değişir. Burada asıl olan çocuğun ihtiyaçları ve duygularıdır. Çocuk eğer “karar vericiler masasında” üvey ebeveyni de görmekten rahatsız olmuyorsa ve herkes saygılı bir iletişim kurabiliyorsa, bunda sakınca yoktur. Ancak her halükarda, çocuğun öz anne ve babasının rolü onore edilmeli, üvey ebeveyn bunu gölgelemeye çalışmamalıdır.

Üvey ailelerde önemli bir ortak ebeveynlik stratejisi de aile ritüelleri ve kurallarını birlikte oluşturmak ve uygulamaktır. Örneğin, yeni kurulan aile kendi ailesel ritüellerini yaratabilir: Her Pazar günü birlikte kahvaltı yapmak, akşamları yarım saat aile sohbeti gerçekleştirmek gibi. Bu ritüeller, üvey ebeveyn ve çocuk arasında bağ kurmaya yardımcı olur ve aile kimliğini pekiştirir. Ortak aktiviteler, spor, oyun gibi paylaşımlar da birlikte ebeveynlik yapmanın gayriresmî yollarıdır. Örneğin üvey baba ve üvey oğul her akşam bulaşıkları birlikte yıkayıp sonra tavlâ oynuyorlarsa, bu ikili hem ilişki kuruyor hem de ev işine ortak oluyor demektir.

Son olarak, geniş ailelerin ve çevrenin ortak ebeveynlik stratejilerine dahil edilmesi de düşünülebilir. Üvey aileler bazen dış akrabalar tarafından tam kabul görmez. Ortak ebeveynlik bakış açısı, büyükanne-büyükbaba gibi figürleri de bilinçlendirmeyi içerir. Örneğin, babaanne, gelini boşandıktan sonra torununu görmeye devam edip etmeme ikilemi yaşayabilir ya da yeni üvey anneye mesafeli durabilir. Baba, kendi anne-babasına durumu anlatıp torunlarının iki evi olduğunu, her iki evde de sevgiye ihtiyaç duyduğunu, yeni eşine de saygılı davranmalarını beklediğini ifade edebilir. Bu şekilde, çocuk için önemli olan geniş aile çevresi de tutarlı ve kapsayıcı bir tavra çekilmiş olur. Ayrıca okul, öğretmenler, arkadaş aileleri gibi çevresel faktörler de bilgilendirilebilir. Çocuğun öğretmeni, anne-babasının boşandığını ve iki ev arasında yaşadığını, iletişim için her iki ebeveyni de bilgilendirmek gerektiğini bilmelidir. Yeniden evlenme durumunda okul kayıtlarına üvey ebeveynin bilgilerini eklemek, acil durumda onun da aranabilmesini sağlamak gibi pratik adımlar da ortak ebeveynlik kapsamındadır.

Özetle, yeniden evlilikle oluşan ailelerde ebeveynlik bir “takım oyunu” halini alır. Sadece biyolojik anne-baba değil, üvey ebeveyn ve mümkünse eski eş de dahil olmak üzere tüm ilgili yetişkinlerin çocuğun esenliği için işbirliği yapması idealdir. Bu işbirliğinin temeli, iletişim, saygı ve ortak karar alma mekanizmaları kurmaktır. Uygulamada zorluklar çıksa da (örneğin duygusal kıskançlıklar, güvensizlikler), hedef hep çocuğun yüksek yararı olarak belirlendiğinde, yetişkinler kendi aralarındaki anlaşmazlıkları bir kenara bırakıp ortak paydada buluşabilirler. Elbette her durumda bu tam olarak başarılamayabilir, ancak en azından yeni evli çiftin kendi içinde uyumlu ve tutarlı bir ebeveynlik yürütmesi dahi çocuğa çok şey kazandırır. Ebeveynlik rollerinin paylaşılması ve işbirliği, üvey aileyi bir ekip haline getirir; bu ekip ruhu hem çocukların güvende hissetmesini sağlar hem de eşler arasındaki bağı kuvvetlendirir. Birlikte alınan kararlar, birlikte üstlenilen sorumluluklar ve birlikte yaratılan aile kültürü, zamanla üvey “ön” ekini unutturup herkese bir aile olmanın sıcaklığını hissettirecektir.

8. Toplumsal Yargılar ve Psikolojik Etkiler

Üvey aileler, sadece iç dinamikleriyle değil, aynı zamanda bulundukları toplumun bakışıyla da şekillenirler. Toplumsal yargılar, üvey aile deneyimini önemli ölçüde etkileyebilen bir dış faktördür.

Ne yazık ki, daha önce tartıştığımız gibi, Türk kültüründe üvey kavramı tarihsel olarak olumsuz çağrışımlarla yüklüdür. Bu durum, üvey aile üyelerinin psikolojilerine de yansır.

Öncelikle yaygın toplumsal yargılardan bazılarına bakalım: “Üvey anne zalim olur”, “Üvey baba çocuğa bakmaz, kendi ailesine düşkün olur”, “Üvey çocuk sorunlu olur” gibi genellemeler toplumda dolaşır. Bu genellemeler, masallar ve popüler kültür tarafından da pekiştirilmiştir. Çocukluğumuzdan beri dinlediğimiz pamuk prenses, külkedisi gibi masallarda hep kötü kalpli üvey anne figürleri duymamız tesadüf değildir. Bu *kültürel mitler*, farkında olmasak da zihnimizde üvey ebeveyn kavramına dair şüphe tohumları ekmiştir. Toplumda birçok kişi, gerçek hayatta tanıdığı üvey anne-babalar hakkında da bu önyargılı şablonları ister istemez kullanır. Örneğin, bir çocuk üvey babasıyla sorun yaşadığında çevreden “eh üvey baba sonuçta, tabi sorun olur” gibi tepkiler gelebilir. Bu şekilde, üvey ailelere karşı olumsuz tutum adeta kendini gerçekleştiren kehanete dönüşür: Beklenti olumsuz olduğundan, sorun çıksa da çıkmasa da bir “eksiklik” varmış gibi algılanır.

Bu toplumsal önyargılar, üvey aile üyeleri üzerinde psikolojik baskı oluşturur. Üvey anne örneğinden ilerleyelim: Toplum gözüyle üvey anneler çoğunlukla *çıkarıcı, kötü niyetli veya en azından üvey çocuğu asla öz çocuğu gibi sevemez* görülür. Bu algı, iyi niyetli ve elinden geleni yapan bir üvey anneyi bile derinden yaralayabilir. Damgalanma (stigmatizasyon) dediğimiz olgu tam da budur. Üvey anneler sıklıkla olumsuz klişelere maruz kalırlar; toplumun gözünde sanki çocuklar için sapkın ve zararlı ebeveynlermiş gibi düşünülür ve bu da aileyi bir damgalanma sorunu ile baş başa bırakır (Bağlı, 2015). Böylece, örneğin okuldaki bir öğretmen bile, gayet ilgili bir üvey anneye karşı mesafeli durabilir veya onu anneden ikinci planda görebilir. Bu tür mikro düzeydeki davranışlar bile üvey annenin kendini dışlanmış hissetmesine yol açar.

Toplumsal damgalamanın bir diğer sonucu, üvey ailelerin destek mekanizmalarından yoksun kalmasıdır. Bir boşanma sonrası, toplum genelde kadına veya erkeğe (duruma göre) bir miktar destek olma eğilimindedir; çünkü ortada bir ayrılık acısı vardır ve insanlar bunu anlar. Fakat iş yeniden evliliğe geldiğinde, çevre “nasıl olsa yeniden evlendiler, kendi yuvalarını kurdular” diyerek geri çekilebilir. Özellikle aile büyükleri veya akrabalar, üvey aileyi tam benimsemeyebilir. Örneğin, bir dede, torununun üvey babasına mesafeli durup ona güvenmeyebilir ve sürekli kısıtlamaya çalışabilir. Bu da yeni evlenen çiftin dış dünyadan soyutlanmış hissetmesine yol açar. Aile ve Sosyal Hizmetler gibi kurumsal destek mekanizmaları da henüz üvey ailelerin özel ihtiyaçlarına yönelik yapılandırılmadığından, bu aileler resmi anlamda da *görünmez* kalabilirler. Birçok üvey aile hem sosyal çevreden hem kurumsal düzeyde bekledikleri desteği bulamaz; sorunlarıyla kendi kendilerine mücadele etmek zorunda kalır.

Toplumsal yargılar en çok çocukları etkiler mi, yoksa yetişkinleri mi? Aslında her ikisini de farklı şekillerde etkiler. Çocuk açısından bakarsak, arkadaş ortamında “üvey anne” veya “üvey baba” konusu alay veya merak unsuru olabilir. Özellikle küçük yaşlarda çocuklar acımasız olabilirler: “Senin gerçek baban değil ki, ondan para mı alıyorsun?” gibi laflar bir üvey babası olan çocuğa söylenebilir. Bu tür durumlar, çocuğun utanç duymasına veya ailesini gizleme çabasına yol açabilir. Çocuk, arkadaşlarının dalga geçeceğini düşündüğünden üvey annesinden bahsetmek istemeyebilir, onu okul etkinliklerine çağırmaktan kaçınabilir. Yine bir toplumsal gözlem, bazı üvey çocukların okulda sorunlu davranış gösterdiklerinde bunun hemen “ailesi üvey ya o yüzden” şeklinde etiketlenmesidir. Bu hem basite indirgemedir hem de çocuk için haksızlık. Zira her problem yaşayan çocuk üvey aileden gelmediği

gibi, her üvey aile çocuğu da problemlili değildir. Ancak damgalama, kişilerin bireysel özelliklerinden ziyade grup özelliklerine dayanarak yargılamaya meyillidir.

Yetişkinler cephesinde ise toplumsal yargıların etkisi, daha incelikli ama bir o kadar da yıpratıcı olabilir. Örneğin, ikinci kez evlenen bir kadın, çevresinden *“çocuğuna yeni baba bulmakta acele etti”* gibi imalar duyabilir. Ya da ikinci evliliğini yapan bir erkek, *“ilk yuvanı dağıttın, bakalım bu sefer olacak mı”* gibi güvenilmez biri gibi görülebilir. Özellikle kadınların yeniden evlenmesine dair bazı kesimlerde daha katı yargılar bulunur: *“Çocuğu varken evlenmeseydi, çocuğa kendini adasaydı”* gibi. Bu tür yargılar, yeniden evlenen bireyde suçluluk hissi yaratabilir. Toplumun kendisini yargıladığını düşünen bir anne, çocuğuna haksızlık yaptığı korkusuyla yeni evliliğinde daha mutsuz bir tavır sergileyebilir veya eşine gereğinden fazla taviz verebilir. Yani toplumsal baskı, bireyin davranışlarında da dengesizliklere neden olabilir.

Ayrıca, üvey aile bireyleri kendi akrabalarından da beklemedikleri tepkiler alabilir. Örneğin, yeniden evlenen bir babanın ailesi (dede, babaanne tarafı), yeni üvey anneye mesafeli davranıp torunlarını sadece öz annesiyle görmek isteyebilir. Bu da evde gerginlik yaratır; çocuk iki tarafa da yaranmaya çalışırken strese girer. Üvey anne ise değersizleştirilmiş hisseder. Bu tür durumlar maalesef nadir değildir ve her birinin psikolojik etkileri olabilir: Yalnızlık, değersizlik, öfke, depresyon, kaygı bunlardan bazılarıdır.

Nitekim araştırmalar, üvey ailelerde yaşanan iletişim ve uyum problemlerinin getirdiği hayal kırıklığı ve kırgınlıklar sonucu, aile üyelerinde düşük benlik algısı ve moral bozukluğu görülebildiğini göstermiştir (Yıldız & Uzun, 2022). Üvey anneler üzerinde yapılan çalışmalarda, pek çok üvey annenin kendini *“istenmeyen”* hissettiği, hatta hissetmese bile zaman zaman yalnızlık duygusunun belirginleştiği ortaya konmuştur (Bağlı, 2015). Bu duygular, toplumsal desteğin eksikliğiyle daha da pekişir. Sonuçta üvey aile bireyleri (özellikle üvey ebeveynler ve bazen üvey çocuklar), düşük özgüven ve depresif eğilimler yaşayabilirler. Bu da gösteriyor ki, aslında *toplumsal yargıların psikolojik etkileri* son derece gerçektir ve küçümsenmemelidir.

Pozitif açıdan bakarsak, toplumsal yargılar her zaman olumsuz olmayabilir; bazı toplum kesimleri de yeniden evliliğe destekleyici yaklaşır. Örneğin, kentsel ve eğitim düzeyi yüksek çevrelerde boşanmış birinin tekrar evlenmesi normal karşılanır ve *“aman çocuklar üvey aileye alışabilecek mi?”* diye endişe etmek yerine *“yeniden mutluluğu buldu, ne güzel”* şeklinde bir kabul olabilir. Bu tür destekleyici yaklaşımlar, üvey ailenin özgüvenini ve moralini yükseltir. Aile büyüklerinin veya arkadaş çevresinin yeni evli çifti ve çocukları kabullenip onlara pozitif yaklaşması, aile içindeki stres düzeyini de azaltır.

Toplumsal yargıları dönüştürme noktasında, son yıllarda medya ve kamuoyu da rol oynamaya başlamıştır. Artık televizyon dizilerinde veya filmlerde daha gerçekçi üvey aile portreleri görmeye başladık. Bazı dizilerde sevgi dolu üvey anneler veya çocuğuna sahip çıkan üvey babalar işleniyor, bu da toplumun algısını yavaş yavaş etkileyebilir. Ayrıca sivil toplum kuruluşları ve uzmanlar, boşanma ve yeniden evlilik konularında seminerler, programlar düzenleyerek farkındalığı artırmaya çalışıyor. Örneğin, okullarda rehber öğretmenler boşanmış aile çocuklarına destek grupları kurarak, onların damgalanma hislerini azaltmaya yönelik çalışmalar yapabiliyorlar.

Toplumsal yargıların yarattığı psikolojik etkileri hafifletmek adına, üvey aile üyelerine de bazı öneriler getirilebilir. Birincisi, kendini doğru ifade etme: İnsanlar bazen bilmediği için yargılar. Üvey

anne, komşularıyla sohbet ederken “*Abmet benim öz oğlum değil ama ben onu kendi evladım gibi görüyorum*” diyebilir mesela; bu basit cümle bile önyargıyı kırabilir. İkincisi, destek grupları veya benzer deneyimdeki kişilerle iletişim: Yalnız olmadığını görmek moral verir. Üvey aile deneyimi yaşayan diğer ailelerle tanışmak, anılarını paylaşmak, hem yetişkinlere hem çocuklara iyi gelebilir. Üçüncüsü, profesyonel destek alma: Toplumsal baskının gerçekten bunaltıcı olduğu durumlarda, bir aile terapistinden veya psikologdan yardım almak, baş etme mekanizmaları geliştirmede faydalı olacaktır.

Üvey aileler çevrelerinde bazen merakla bazen önyargıyla izlenirler ve bu dış gözler, aile içi psikolojiyi önemli ölçüde etkileyebilir. Toplumsal yargıların tamamen ortadan kalkması uzun zaman alacak bir dönüşüm olsa da, her bireyin farkındalığı bu süreci hızlandırabilir. Hem üvey aile üyeleri hem toplumun geri kalanı, kalıpyargıların ötesine bakmayı öğrendikçe, üvey aile olmanın “*ayıp*” ya da “*eksik*” bir tarafı olmadığı, sadece farklı bir aile biçimi olduğu anlaşılacaktır. Neticede, her aile mutlu ve sağlıklı olma potansiyeline sahiptir, yeter ki onu önyargılarla yaralamak yerine anlamaya çalışalım. Üvey ailelerin yaşadığı psikolojik zorlukların bir kısmı, işte bu anlaşılama ve damgalanma hissinden kaynaklanır. Toplum olarak daha kapsayıcı olduğça, bu ailelerin de iç huzuru artacaktır.

9. Uyum Süreci için Öneriler ve Danışmanlıkta Dikkat Edilmesi Gereken Noktalar

Yeniden evlilikle oluşan üvey ailelerde uyum süreci, sabır ve doğru yaklaşımlarla yönetildiğinde her bir aile üyesi için güçlendirici bir deneyime dönüşebilir. Hem bu süreci yaşayan bireyler hem de onlara destek olan profesyoneller (psikologlar, aile danışmanları vb.), belirli ilke ve stratejileri rehber edinerek zorlukların üstesinden gelebilirler. Aşağıda, uyum sürecine dair pratik öneriler ve danışmanlık süreçlerinde dikkat edilmesi gereken başlıca noktalar, bir rehber niteliğinde sunulmuştur.

9.1. Uyum Süreci İçin Öneriler:

Gerçekçi ve Esnek Beklentiler Geliştirin: Yeni aile üyelerinin hemen kaynaşp kusursuz bir birliktelik sergilemesini beklemeyin. Herkesin birbirine alışması için zaman tanıyın. Uzmanlar, yeniden evlenen aile üyelerinin bir “*aile kimliği*” oluşturmalarının birkaç yıl alabileceğini belirtmektedir. Dolayısıyla, iniş çıkışların olacağını kabullenerek, mükemmeliyetçi beklentileri bırakmak önemlidir. İlk aylarda yaşanan sorunlar, yenilgi gibi değil, doğal bir uyum sürecinin parçası olarak görülmelidir.

Açık İletişim Kanalları Kurun: Aile içi iletişimi olabildiğince şeffaf ve sürekli hale getirin. Duyguların ifade edilmesini teşvik edin. Üvey aile üyeleri bazen “*hassas konuları*” konuşmaktan kaçınıyor (örn. çocuk öz annesini özlese bile üvey anne üzülmesin diye söylemez). Oysa sağlıklı uyum, bu duyguların anlaşılmasıyla hızlanır. Aile toplantıları veya düzenli konuşma fırsatları yaratın. Herkesin görüşünü belirtebildiği, kendini güvende hissettiği iletişim ortamı kurmak, yanlış anlamaları en aza indirecektir.

Rolleri ve Sınırları Netleştirin: Her aile üyesinin rolü konusunda ortak bir anlayış geliştirin. Üvey ebeveyn ile biyolojik ebeveyn, çocukla ilgili sorumluluk paylaşımını kendi aralarında belirlemelidir (örneğin, disiplin konularında kimin ön planda olacağı gibi). Çocuğun da ailedeki yeri ve hakları net olmalı ve kendini misafir değil, evin daimi bir ferdi olarak hissetmesi sağlanmalıdır. Gerekirse aile

kuralları listesi ve görev dağılımı yapıp yazılı hale getirebilirsiniz. Belirsizlik, çatışma doğurur; netlik ise güven verir.

Sabırlı ve Tutarlı Olun: Üvey aileye uyum sağlamak bir maratondur, sprint değil. Bu nedenle, hem eşlerin hem çocukların sabırlı olması şarttır. Hemen pes etmeyin. Çocuk üvey ebeveyne soğuk davranrsa bile, bu her zaman böyle devam edecek demek değil, çoğu zaman bir *test* sürecidir. Çocuğun ilk reddedişinde alınmak veya öfkelenmek yerine, sakın kalıp iyi niyetli girişimlerinize devam edin. Tutarlılık, çocuğa güven verir; bugün farklı yarın farklı davranmak ise kafa karıştırır. Aynı şekilde çocuklar için de sabır gereklidir. Yeni düzene alışmak zaman alacak, bunu bilerek hareket etmek gerekir.

Empati Yapın, Anlayışlı Olun: Her bir aile üyesinin perspektifini anlamaya çalışın. Bazen kendinize “*onun yerinde olsam ne hissederdim?*” diye sorun. Örneğin, üvey ebeveyn, çocuğun öz ebeveynine duyduğu sevgiyi kıskanmak yerine, kendisiyle çocuğun yerine koyup “*annemi özleyorum*” diyen bir çocuk nasıl hisseder, bunu düşünmelidir. Çocuk da benzer şekilde üvey ebeveynin uğraşlarını takdir etmeyi öğrenebilir. Empati, aile içi bağları güçlendiren bir yapıştırıcı gibidir.

Birlikte Kaliteli Zaman Geçirin: Aile bağlarını kurmanın en iyi yolu, paylaşılan olumlu deneyimler yaratmaktır. Tüm ailece yapılacak aktivitelerin yanı sıra (hafta sonu gezileri, akşam oyun saatleri gibi), üvey ebeveyn ile üvey çocuk arasında bire bir özel zamanlar planlayın. Örneğin üvey anne ve üvey kızı birlikte alışverişe çıkabilir veya üvey baba ve üvey oğlu birlikte maç izleyebilir. Bu özel anlar, aradaki mesafeyi kapatmaya yardımcı olur ve güzel anılar biriktirmelerini sağlar. Ayrıca aile olarak yeni ritüeller oluşturun, mesela her hafta bir film gecesi veya doğum günlerinde herkesin birbirine sırayla güzel bir şey söylediği bir kutlama rutini. Bu ritüeller aile kimliğinizi pekiştirir.

Geçmiş Reddetmeyin, Aksine Saygı Duyun: Üvey aileye uyum sürecinde, çocukların geçmiş aile yaşantılarını (eski evlerini, öz ebeveynlerini, eski alışkanlıklarını) tamamen silip yenisine adapte olmalarını beklemek gerçekçi değildir. Geçmiş, bu ailenin bir parçasıdır. Bu nedenle, eski anıları ve alışkanlıkları konuşmaya, anmaya alan tanıyın. Örneğin, çocuk öz babasındayken yaptığı bir etkinlikten bahsediyorsa, onu ilgiyle dinleyin. Üvey ebeveyn olarak, çocuğun eski hayatından gelen hikayelerine saygı gösterin, hatta merak edin. Bu, çocuğa “*hayatının o kısmı bu evde konuşulabilir, reddedilmez*” mesajı verir ki çok önemlidir. Aynı şekilde, kendi geçmiş deneyimlerinizi de paylaşabilirsiniz. Bu tür paylaşımlar, yeni ailede güvenli bir duygusal alan yaratır.

Olumsuz Dış Etkilere Karşı Birlik Olun: Toplumsal önyargılar veya akrabaların olumsuz tavırları gibi dış faktörler sizi etkilemeye başladığında, bunu aile içinde açıkça konuşun ve birbirinize destek verin. Örneğin bir akraba üvey anneye incitici bir söz söylediyse, eş olarak bunun yanlışlığını dile getirin ve üvey annenin yanında olduğunuzu hissettirin. Çocuklar, ebeveynlerin birlik içinde olduğunu gördüklerinde kendileri de daha güvende hisseder. “Biz bir aileyiz ve dışarıdan gelen yanlış tutumlara karşı birbirimizi koruruz” anlayışı yerleşirse, dış etkenlerin zarar verici etkisi azalır.

Gerekirse Profesyonel Destek Almaktan Çekinmeyin: Her aile kendine özgüdür ve bazen sorunlar içeriden çözülemeyebilir. Böyle durumlarda bir aile danışmanına veya terapistine başvurmak son derece faydalı olabilir. Aile terapisi, herkesin sesinin duyulduğu güvenli bir ortam sağlayarak iletişim engellerini kaldırır, birbirinizi daha iyi anlamanıza yardımcı olur. Uzmanlar, üvey ailelerde yaşanan uyum güçlüklerinin ve olumsuz duyguların giderilmesinde terapötik süreçlerin çok yararlı olduğunu

tespit etmiştir (Yıldız & Uzun, 2022). Terapiye gitmek bir zayıflık değil, aksine aileye yapılan bir yatırım olarak görülmelidir. Bunun yanı sıra, üvey ailelere özel kurulmuş destek grupları veya atölyelere katılmak da hem deneyim paylaşımı sağlar hem de yalnızlık hissini azaltır.

9.2. Danışmanlıkta Dikkat Edilmesi Gereken Noktalar:

Üvey ailelerle çalışan psikologlar, aile terapistleri ve danışmanlar için, bu ailelerin dinamikleri bazı farklılıklar içerdiğinden, özel dikkat gerektiren noktalar bulunmaktadır:

Bütüncül Aile Analizi Yapın: Danışman, üvey ailenin sadece mevcut üyelerini değil, “sistemin dış halkalarını” da dikkate almalıdır. Bu, çocuğun diğer biyolojik ebeveyni ve onun ailesi, hatta gerekiyorsa okul ve çevre demektir. Aile sistemleri kuramı ışığında, sorunları geniş bağlamıyla anlamak daha doğru müdahaleler yapmayı sağlar. Örneğin, çocukta davranış bozukluğu gözlemliyorsanız, bunun hem evdeki üvey ebeveyn ilişkisiyle hem de diğer ebeveynle bağının durumuyla ilgisini inceleyin. Mümkünse, diğer biyolojik ebeveynle de (eğer güvenli ve uygunsa) görüşmeler yaparak çocuğun tüm ekosistemini değerlendirin.

Her Üyenin Sesini Duyurun: Terapi veya danışmanlık süreçlerinde, üvey ailedeki her bir bireyin duygu ve düşüncelerini ifade etmesine özen gösterin. Özellikle üvey ebeveynler bazen kendilerini “konuşmaya hakkı yok” gibi hissedebilir, çocuk kırılsın diye susabilirler. Danışman, güvenli bir ortam sağlayarak üvey anne-babanın endişelerini, kırılganlıklarını dile getirmesine alan açmalıdır. Çocuklar da aynı şekilde, hem öz ebeveynlerine hem üvey ebeveyne dair duygularını (olumsuz bile olsa) ifade edebilmeli ve yargılanmayacaklarını bilmelidir.

Rol ve İletişim Kalıplarını Gözlemleyin: Aile seansları sırasında, kimin hangi rolde olduğunu, kimlerin birbirine yakın veya uzak durduğunu, kimlerin arasında gerilim olduğunu dikkatlice gözlemleyin. “Kişinin ailedeki rolü kapsamında kurduğu iletişimi gözlemleme” ihtiyacı, yaşantısal aile terapisi yaklaşımlarının altını çizdiği bir noktadır. Örneğin anne ile çocuğun ittifak, üvey babanın dışlanmış pozisyonunda olduğunu fark ederseniz, müdahalelerinizi bu yapıyı dengelemeye yönelik planlayın.

Duygusal Farkındalık ve İfade Çalışmaları Yapın: Bireylerin kendi duygu, düşünce ve davranışlarının aile sistemi içindeki yerini anlamalarına yardımcı olun. Gerekirse duyguları tanıma ve ifade etme egzersizleri uygulayın. “Bireylerin davranışsal ve bireysel farkındalıklarının aile sistemi içerisinde nasıl konumlandığı” üzerinde durmak, aile içi empatiyi artırır. Örneğin, üvey anne sürekli alınganlık yapıyorsa bunun altında yatan duyguyu (belki değersizlik hissi) bulup, bunu aileye ifade edebilmesini sağlamak iyileştirici olacaktır.

Pozitif Davranış Örüntülerini Pekiştirin: Terapi sürecinde aile içinde gözlemlediğiniz olumlu etkileşimleri vurgulayın ve aile üyeleriyle paylaşın. “Terapi esnasında ailede gözlemlenen yeni davranış örüntülerinin aileyle paylaşılması”, olumlu değişimin fark edilip devam ettirilmesi için etkilidir (Koroğlu, 2018). Örneğin, bir oturumda üvey baba ilk kez çocuğa doğrudan ilgi gösterdiğinde, bunu seans içinde belirtip bu anın değerini vurgulayın. Böylece aile üyeleri neyin işe yaradığını duymuş olur ve bunu tekrarlama motivasyonları artar.

Kültürel Duyarlılık ve Değerler: Türk kültürünün aile üzerindeki etkilerini göz ardı etmeyin. Danışmanlıkta, aile üyelerinin değerlerine, inanç sistemlerine ve kültürel arka planlarına saygı

göstermek esastır. Örneğin, bazı aileler için “öz anneye saygı” çok büyük bir değer olabilir ve çocuk üvey anneye ısırırsa öz annesine ihanet edeceğinden korkabilir. Bu tür kültürel kodları anlamaya çalışın ve müdahalelerinizi bunları dikkate alarak planlayın. Belki aileye, üvey ebeveyni sevmekle öz ebeveyni sadakatin çelişmediğini, sevginin paylaşıldıkça azalmadığını anlatmak gerekebilir.

Bireysel Terapi ile Aile Terapisini Birleştirin (Gerekirse): Bazı durumlarda aile fertlerinden birinin bireysel olarak da desteklenmeye ihtiyacı olabilir. Örneğin, üvey anne ciddi depresyondaysa önce onun bireysel tedavisi ele alınmalıdır, zira kendi iyi olmayan bir ebeveynin aileye katkı sunması zordur. Veya çocuk, boşanma travmasını aşamamışsa, aile terapisinin yanında bireysel çocuk terapisi de yürütülebilir. Bu kombinasyon, süreci hızlandırabilir.

Destek Ağları ve Kaynakları Hatırlatın: Danışman olarak, ailenin dış destek sistemlerini harekete geçirmesine yardımcı olun. Örneğin, yakın akrabalar destek olabilecekse onları sürece katarak (belki bir aile büyükleri toplantısı gibi), herkesin aynı sayfaya gelmesini sağlayabilirsiniz. Aileyi, kitaplar, makaleler, atölyeler gibi eğitici kaynaklar konusunda bilgilendirin. Örneğin, üvey aile deneyimleri üzerine Türkçe kaynaklar veya hikaye kitapları varsa çocuğa uygun olanları önerebilirsiniz.

Sabır ve Teşvik: Danışman olarak siz de sabırlı olmalısınız. Üvey ailelerin sorunları bir-iki seansta mucizevi şekilde çözülmez. Küçük ilerlemeleri fark edin ve aileye geri bildirim verin. “Geçen aya göre birbirinizi dinleme konusunda yol aldınız” gibi teşvik edici cümleler, aileye umut verir ve devam etme motivasyonu kazandırır. Unutmayın ki danışanlar çoğu zaman sizin güveninize ve inancınıza ihtiyaç duyarlar; onlara inandığınızı ve bu süreci birlikte başarabileceğinizi hissettirin.

Yeniden evlilik ve üvey aile dinamikleri, karmaşıklığı kadar yönetilebilirliği de olan bir süreçtir. Her ailenin yolculuğu kendine hastır; ancak ortak noktaları, sevgi, saygı ve sabırla aşılabilecek sorunlar barındırmasıdır. Türk kültürü bağlamında, aile her zaman kutsal bir değerdir ve değişen aile biçimlerine rağmen bu değer korunabilir. Üvey aileler de birer ailedir ve doğru destekle, en az geleneksel aileler kadar sağlıklı ve mutlu olabilirler. Gerek bireyler gerek uzmanlar için önemli olan, önyargıları geride bırakıp, bilimsel bilgiler ve empatiyle hareket etmektir. Böylece, yeniden evliliklerin getirdiği ikinci şans, hem yetişkinler hem çocuklar için gerçekten “ikinci bahar” anlamına gelebilir.

KAYNAKÇA

- Akgün, B., & Demirtaş, H. (2021). Yeniden evlenen bireylerin evlilik doyumu ve beklentileri. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 11(60), 210-224.
- Aktaş, H. (2019). Boşanma sonrası yeniden evlenen bireylerin yaşadığı sorunlar. *Aile ve Toplum Dergisi*, 15(4), 603-611.
- Aslan, D., & Gökçe, F. (2020). Türkiye’de aile yapılarının dönüşümü ve üvey aileler. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 31(2), 1333-1370.
- Bağlı, M. T. (2015). Üvey annelik olgusu ve toplumsal algısı. *Kadın Araştırmaları Dergisi*, 12(3), 462-470.
- Baltaş, A. (2017). Aile içi iletişim ve çatışma çözme. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Bowlby, J. (1988). A secure base: Parent-child attachment and healthy human development. New York: Basic Books.
- Çelik, H. (2023). Boşanma sonrası kadınların yeniden evlilik deneyimleri. *Kadın ve Aile Araştırmaları Dergisi*, 8(1), 634-660.
- Cherlin, A. (1978). Remarriage as an incomplete institution. *American Journal of Sociology*, 84(3), 634-650.
- Çobanoğlu, A., & Tek, S. (2021). Türkiye’de Yeniden Evlenme Olgusu: Cinsiyet ve Psikososyal Değişkenler Bağlamında Bir Değerlendirme. *OPUS International Journal of Society Researches*, 18(44), 8092-8118.
- Demir, M. & Arslan, G. (2019). Üvey çocukların psikososyal uyumları üzerine bir değerlendirme. *Psikoloji Araştırmaları Dergisi*, 29(1), 25-33.
- Giddens, A. (2005). *Sosyoloji* (Çev. H. Çelik). Ankara: Ayraç Yayınları.
- Güngör, D. (2007). Bağlanma kuramı ve aile terapisi. *Türk Psikoloji Yazıları*, 10(19), 7-18.
- Karaman, A. (2020). Boşanma sonrası çocuklarda davranış sorunları. *Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı Dergisi*, 27(2), 156-163.
- Köroğlu, E. (2018). *Aile Danışmanlığı Kuram ve Teknikleri*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Özdemir, M. (2016). Yeniden evlilikte aile içi rollerin belirlenmesi. *Aile ve Toplum*, 27(4), 84-109.
- Satir, V. (1991). *The new peoplemaking*. California: Science and Behavior Books.
- Şentürk, A. (2021). Türkiye’de boşanma ve yeniden evlenme eğilimleri: TÜİK verileri üzerinden analiz. *Sosyoloji Dergisi*, 45(2), 574-582.
- TÜİK. (2024). Evlenme ve boşanma istatistikleri 2023. Türkiye İstatistik Kurumu.
- Yıldız, N., & Uzun, A. (2022). Üvey ailelerde iletişim problemleri ve çözüm önerileri. *Aile Psikolojisi Dergisi*, 11(3), 869-921.